

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Urša Marinšek

Teroristični načini delovanja v Evropi v obdobju 2011–2016

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Urša Marinšek

Mentor: izr. prof. dr. Iztok Prezelj

Teroristični načini delovanja v Evropi v obdobju 2011–2016

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

Zvonimira, Miha, Grega – brez vas mi ne bi uspelo. HVALA!

Teroristični načini delovanja v Evropi v obdobju 2011–2016

Teroristični načini delovanja, poznani tudi pod besedno zvezo *modus operandi*, ki jih Evropa opaža v zadnjih nekaj letih, so se sunkovito spremenili od predhodno poznanega terorizma, ki je pretresal Evropo v preteklosti. V raziskovalnem obdobju, med leti 2011 in 2016 se v desetih raziskovanih terorističnih napadih vidi, ta prej omenjena, sprememba v načinu delovanja. Izmed mnogo različnih vrst terorizma, Evropo ob koncu obdobja pretresa le ena vrsta – religiozni terorizem. Mnogi avtorji gredo z označitvijo te vrste terorizma v še večje podrobnosti, religiozni terorizem ki pretresa Evropo je džihadistični terorizem. Ne samo, da je postal vse bolj prisotna grožnja Evropejcem, za nekatere Evropejce je postal način življenja, kar se odraža v porastu potovanj na konfliktna območja ter izvajanju terorističnih napadov na domačih tleh ob vrnitvi v domovino. Število terorističnih napadov v Evropi, je tekom zadnjih let poraslo, načini delovanja terorističnih akterjev pa stremijo k vedno večji barbarskosti in posledični inovativnosti. Premik se vidi pri uporabi orožja ter pri uporabi sredstev za izvrševanje napadov (velik porast se vidi pri uporabi neoboroženih vozil) ter najpomembneje, premik se opaža pri napadalcih, saj je med njimi vse več Evropejcev.

Ključne besede: terorizem, *modus operandi*, ekstremizem, radikalizacija, religiozni terorizem, džihadistični terorizem.

Terrorist *modus operandi* in Europe between 2011 and 2016

Terrorist *modus operandi* had drastically changed in Europe in comparison with previous terrorist attacks on European grounds. In research period, between year 2011 and 2016, we can see this change in *modus operandi* on examples that describe ten terrorist attacks. Among many different types of terrorism, only one seriously threatens Europe – religious terrorism. Many authors describe this type of religious terrorism in even more depth – they call it jihadist terrorism. Not only that it became one of the greatest security risks for Europeans, for some Europeans it became a lifestyle, which is shown in increase of travels to conflict zones and eventually perpetrating terrorist attacks of those pupils on home grounds. The number of terrorist attacks in the last couple of year's drastically escalated and perpetrator *modus operandi* is becoming more and more barbaric and primitive. We can clearly see the shifts, in *modus operandi* through the usage of weapons and usage of different methods (a great increase is seen in usage of unarmed trucks), but most importantly we can see the shifts in perpetrators – more and more of them are Europeans.

Key words: terrorism, *modus operandi*, extremism, radicalization, religious terrorism, jihadist terrorism.

Kazalo

1. Uvod.....	7
2. Metodološki okvir.....	8
2.1. Predmet in cilj preučevanja	8
2.1.1 Umestitev diplomskega dela v prostor Evrope.....	9
2.2. Hipoteze diplomskega dela	9
2.3. Uporabljena metodologija	10
2.4. Zgradba diplomskega dela	10
3. Definicije	10
3.1. Terorizem	10
3.2. Ekstremizem	14
4. Europol.....	15
4.1. EU Terrorism Situation & Trend Report	16
5. Global Terrorism Database.....	16
6. Tipi terorizma.....	19
7. Načini delovanja – Modus operandi	21
8.1. Nekonvencionalno orožje.....	23
8.2. Konvencionalno orožje	24
9. Leto 2011.....	26
9.1. Radikalizacija Evrope	26
9.2. Oslo, 22. julij 2011	27
9.3. Minsk, 11. april 2011.....	28
10. Leto 2012	29
10.1. Potovanja na konfliktna območja	29
11. Leto 2013	31
11.1. London, 22. maj 2013	31
12. Leto 2014	32
12.1. Hrabove, 17. julij 2014.....	32
12.2. Bruselj, 24. maj 2014	33
13. Leto 2015	33
13.1. Pariz, 7. januar 2015	34
13.2. Pariz, 13. november 2015	34
14. Leto 2016.....	37
14.1. Bruselj, 22. marec 2016.....	39
14.2. Nica, 14. julij 2016	39

14.3.	Berlin, 19. december 2016.....	40
15.	Trendi	41
15.1.	Trendi za prihodnost	41
16.	Zaključek	43
17.	Literatura.....	45

1. Uvod

»...Lepa, o lepa bo smrt Evrope;
kakor razkošna kraljica v zlatu
legla bo v krsto temnih stoletij,
tiho bo umrla, kot bi zaprla
stara kraljica zlate oči.

Vse je ekstaza, ekstaza smrti« (Kosovel v Pavlič in drugi 2011, 201).

Srečko Kosovel v svojih verzih odlično interpretira dogajanje v Evropi, zadnjih nekaj let, saj v raziskovanju varnostne slike Evropske celine kaj hitro ugotovimo, da jo je močno popačil terorizem. Ta terorizem si želi konec Evrope, ki spada v zahodni svet in s tem zmago ter prevlado globalnega džihada. Evropa je v enaindvajsetem stoletju, doživela nekaj najhujših terorističnih napadov. Med njimi ne smemo pozabiti, dveh terorističnih napadov, ki sta prizadela Španijo v letu 2004 in Veliko Britanijo leta 2005. Oba napada sta bila izvedena s strani Al Kajde. Potem je v Evropi vladalo zatišje pred viharjem. Teroristični napadi so bili porinjeni v ozadje do leta 2011, ko je najprej »počilo« v Minsku in nekaj mesecev kasneje še v Oslu. Z letom 2011 se je v Evropi začela prava teroristična ofenziva, ki se je iz leta v leto le še stopnjevala, zatišja pred njo pa Evropejci preprosto ne najdemo. Razlogov je več. Eden izmed njih je teroristično delovanje, ki ga preučujem v diplomski nalogi. Teroristično delovanje, znano tudi pod besedno zvezo *modus operandi*, se je tekom let adaptiralo trenutni protiteroristični klimi. Evropa mu ne sledi najbolje, saj zglada kakor, da so teroristi vedno vsaj en korak pred nami.

*Modus operandi*¹. Besedna zveza latinskega izvora, ki zveni precej učeno predvsem, če gledamo nanjo skozi prizmo terorističnih dejanj, ki na prvi pogled niso nič kaj prav sofisticirana, učena in veličastna. A to velja za evropski pogled na *modus operandi*, izvaja lec dejanj, je vedno tisti, ki svoje delo kuje v zvezde in meni, da je sofisticirano, učeno in veličastno ter storjeno v slavo višji sili. Dobeseden prevod besedne zveze *modus operandi* je način delovanja, z njim opisujemo partikularne načine delovanja določenih posameznikov, v primeru moje diplomske naloge teroristov na ozemlju Evropske celine.

¹ Modus – način; opera – delo, dejavnost, trud, prizadevanje, napor; operari – ukvarjati se s čim, delati kaj (Priročnik latinsko-slovenski slovar 2003).

Vsak posameznik, ki ne da dosti na preučevanje terorizma, bi verjel, da je terorizem moderen pojav, ki je kakor gejzir privrel na površje z Al Kajdo na čelu katere voditelj je bil, skorajda slavna, če ne vsaj kulturna osebnost pod imenom bin Laden. Po tovrstnih, laičnih ugotovitvah, slehernega posameznika je terorizem malo mlajši od preloma tisočletja, Al Kajdino zapuščino pa danes naprej goji samooklicana Islamska država (ISIS). A temu ni tako. Terorizem je veja kriminala, ki je stara vsaj 2000 let. Prve organizirane skupine, katerim lahko pripisujemo karakteristike moderne teroristične organizacije, so se oblikovale v antičnih časih. Za nekakšne pionirje terorizma štejemo Zelote, natančneje njihovo podskupino Sicarii². Gnala jih je religijska miselnost, ki je bila skrita za ekstremističnim delovanjem. Vedeli so oz. so živeli v prepričanju, da je judovstvo mogoče le v svobodni Judeji in ne takšni, ki je okupirana s strani Rimljanov – Jud postane Rimljan. Njim kontradiktorna misel. Sprva je njihov način delovanja predstavljal asasinacije pripadnikov rimske vojske in Judov za katere so menili, da so sodelovali z Rimljani, je bil zavrt v tančico skrivnosti takratnega kriminalnega podzemlja (Merriam-Webster 2017).

2. Metodološki okvir

2.1. Predmet in cilj preučevanja

Predmet preučevanja, diplomskega dela je način terorističnega delovanja, na evropskih tleh med leti 2011 in 2016. Teroristično delovanje razdelimo na več različnih sklopov. Teroristično delovanje najbolj enačimo s terorističnimi napadi. Le ti so najbolj opazni zaradi velikega števila žrtev. Poleg napadov je potrebno fokus usmeriti, tudi na izbiro orožij, ki se uporabljajo ter na izbiro tarč. S tem obsežnejšim pogledom na teroristično delovanje dobimo zaključeno celoto, ki nam s pomočjo sinteze terorističnih napadov na evropskih tleh med leti 2011 in 2016 poda trende za prihodnost terorističnega delovanja. Zaradi obsežnosti napadov religioznega terorizma v izbranem obdobju, se bom v diplomskem delu osredotočala predvsem na ta tip terorističnih aktivnosti in posledično načina delovanja.

Cilj diplomske naloge je preučiti in predvideti trende ter pogostost bodočih terorističnih dejanj na tleh Evrope v obdobju med leti 2011 in 2016.

² Sicarii so sekta katero odlikuje fanatično vedenje. Vzpon so doživeli med prvim stoletjem našega štetja na teritoriju tedanje Judeje. Svojo fanatičnost so kazali skozi militantno upiranje zoper rimsko dominacijo nad Palestino. Ime skupine izvira iz latinske besede sicarius, ki v prevodu v slovenščino pomeni zavraten morilec, razbojnik (Priročni latinsko-slovenski slovar 2003).

2.1.1 Umestitev diplomskega dela v prostor Evrope

Religiozno teroristično delovanje na evropskih tleh, evropski prostor skrči na le nekaj držav. Tako se teroristični napadi s strani ekstremističnih skupin izvajajo v večjih, bolj razvitih in najpomembnejših članicah Evropske unije (EU), ki med drugim tudi sodelujejo v vojni proti terorizmu. Evropski prostor tako hitro postane majhen in izoliran. Seveda obstajajo tudi izjeme. Diplomsko delo se opira na najbolj prizadete članice EU – Francija, Velika Britanija, Belgija in Nemčija. Poleg njih se opre tudi na države, ki niso članice EU, v katerih so se v preučevanem časovnem obdobju izvedli večji teroristični napadi – Norveška, Belorusija in Ukrajina.

Zaradi specifičnosti konflikta, ki se odvija v Ukrajini, le te ne bom vključila med države, ki jih bom preučevala v Evropi. Naj pojasnim svojo odločitev. Oborožen konflikt v Ukrajini, natančneje v regiji Donbas, poteka še danes. Začel se je leta 2014 po aneksaciji Krima, s strani Ruske Federacije ter v času pro-ruskih protestov na vzhodnem in južnem delu Ukrajine. Konflikt je vzplamtel med separatističnimi silami samooklicanih Donetske ljudske republike in Lukanske ljudske republike ter Ukrajinskimi oboroženimi silami. Vsa dejanja, ki jih prej naštetih skupini izvajata, Ukrajina imenuje za teroristična dejanja. V primeru, da bi pisala primerjalno analizo terorističnih aktivnosti v Ukrajini in v Iraku in Siriji³ bi dogajanje v Ukrajini upoštevala, tako pa menim, da mi bodo desetine terorističnih napadov, ki so bili izvedeni v Ukrajini med letoma 2011 in 2016, le popačili podatke.

2.2. Hipoteze diplomskega dela

Hipoteze, ki jih bom tekom diplomskega dela poizkušala potrditi ali ovreči so naslednje:

H1: Uporaba konvencionalnega orožja je pogoj za uspešno izvedbo terorističnega napada.

H2: Teroristični napadi so, kljub uporabi vedno manj tradicionalnih metod (ugrabitve letal, avtomobili bombe, samomorilski napadi, ipd.), vedno bolj smrtonosni.

H3: Način delovanja evropskega terorizma dovoljuje vse pogostejše izvajanje napadov.

³ Na področju teh dveh držav, subjektov mednarodnega prava, prav tako potekajo oboroženi spopadi med subjektom mednarodnega prava in nedržavno tvorbo, zato so vsi napadi znotraj države lahko smatrani za teroristične napade.

2.3. Uporabljena metodologija

Diplomsko delo temelji na prepletanju šestih različnih raziskovalnih metod. *Case study* oz. študije primerov sem uporabljala pri preučevanju terorističnih napadov. Primerjalna analiza je uporabljena v zaključku diplomskega dela in ponudi sintezo ugotovljenega. Analiza uradnih statistik je podala temeljit vpogled v teroristične napade, zaradi mnogih izbir variabel. Naslednja metoda je opisna, uporabljena med drugim pri opisovanju različnih tipov terorizma in terorističnih načinov delovanja. Zgodovinska analiza poda vpogled v preteklost terorizma. Zadnja metoda, odkrivanje idealnega tipa, uporabljena v zaključku, napoveduje trende za prihodnost.

2.4. Zgradba diplomskega dela

Diplomsko delo nam na prvih straneh, za uvodom in metodoloških okvirjev poda definicije, ki vodijo delo. Nadaljuje se z organizacijo, ki budno bdi nad teroristično aktivnostjo v EU – Europol, ki jo dopolni *Global Terrorism Database*. Nadalje so navedeni tipi terorizma in različni načini delovanja. Za boljši pregled nad načini delovanja je raziskovalno časovno obdobje med leti 2011 in 2016 razdeljeno na vsako leto posebej. Tako so za vsako leto navedeni večji teroristični napadi ter opaženi novi načini delovanja na tleh Evrope. V zaključku je sinteza ugotovljenega.

3. Definicije

3.1. Terorizem

Definicija terorizma je izredno specifična materija. Njena posebnost je ta, da ne poznamo ene, univerzalne definicije terorizma. To pa lahko povzroča nemalo nevšečnosti pri preučevanju tega varnostnega fenomena. Strinjanje, da je terorizem kriminalno dejanje je univerzalno. Četudi univerzalne definicije terorizma ne poznamo, to še ne pomeni, da definicije mnogih avtorjev, organizacij in slovarjev ne vsebujejo rdeče niti v kateri so stične in se strinjajo z osnovno materijo terorizma – strahom in ustrahovanjem.

Težava pri kreiranju definicije terorizma je predvsem ta, s katere strani gledamo nanj. Nanj lahko gledamo kot na kriminalno dejanje ali kot na božjo dolžnost. Morda je lahko opravičljivo dejanje, ki je zgolj odgovor na agresijo. Morda pa popolnoma neopravičljivo, ostudno dejanje, ki ga vršijo pripadniki človeške rase. Pogled na terorizem moramo naprej usmeriti na vprašanje o obstoju samega terorizma. Vedeti moramo, da je terorizem taktika šibkejši strani v spopadu.

Ne želim, izpasti kot simpatizerka, vendar ne morem preko dejstva, da je terorizem grozljiv in neopravičljiv medtem ko je vojna proti terorizmu⁴ popolnoma opravičljiva.

Beseda terorizem kot jo poznamo danes je svoj pravi pomen dobila v času francoske revolucije. V tem obdobju se je prvič uporabljala beseda teror, ki je zaokroževala dejanja obglavljanja z giljotino, ki so se dogajala na pariških tleh z jasnim sporočilom, vcepitve strahu z obglavljanjem nasprotnikov revolucije. Obglavitve so pripeljale do uporniškega gibanja, ki je s svojimi povračili uvedel nov termin belega terorja⁵. Beli teror je postal aktualen leta 1805, zaznan pa je bil tudi v ruski oktobrski revoluciji. Prvič je terorizem teoretično predstavil Karl Heinzen z razpravo Uboj, za katerega nekateri trdijo, da je delo postalo prva napisana celovita doktrina terorizma, v kateri jasno nakaže, da je uboj glavno gibalno zgodovinskega napredka, ki vodi do humanosti prek zenita barbarstva. V Katekizmu revolucionarjev⁶ izdanem leta 1871, piše, da je revolucionar človek, ki v sebi zamenja vso nežnost, občutke, prijateljske, sorodniške in ljubezenske vezi s hladno in zgolj enemu namenu podrejeno revolucionarno strastjo (Čuček 1981, 17–20).

Ob uporabi definicije, ki bi na kratko opisala terorizem kot kriminalno dejanje, ki s pomočjo nasilja in ustrahovanja dosega politične spremembe, bi postal terorizem popolnoma legitimno dejanje. Teroristični akterji svoja dejanja vidijo kot legitimna, celo legalna, napadeni zahodni svet pa terorizem vidi kot varnostno grožnjo številka ena.

Za potrebe diplomske naloge bom navajala definicije terorizma, ki so spodobne za t.i. zahodni svet, katerega versko gnani terorizem tako rad napada. Naj poudarim, da obstaja preko sto različnih definicij terorizma. V tem enormnem številu definicij se zares vidi razkorak med državami, mednarodnimi organizacijami in organi pregona, o nezmožnosti strinjanja o eni sami definiciji terorizma.

Če pogledamo iz globalne perspektive vidimo, da so ambasador vojne in vsesplošne obrambe pred terorizmom Združene države Amerike (ZDA). Ministrstvo za obrambo ZDA – *United*

⁴ Vojna proti terorizmu kot taka pravno ni mogoča, saj terorizem ni subjekt mednarodnega prava. Tovrstno uporabo oborožene sile so začele izvajati ZDA po terorističnih napadih 11. septembra 2001. Največja kritika vojne proti terorizmu je ta, da je to le izgovor vladajočih, saj je v takšni vojni (zaradi neurejenosti v mednarodnem pravu) dovoljeno vse. Mednarodno pravo in človekove pravice na žalost ne veljajo (Encyclopedia Britannica 2017).

⁵Uporniki so bili pristaši kraljevske hiše Burbonov

⁶ Natančno avtorstvo Katekizma revolucionarjev je neznano. Avtorstvo se pripisuje ali Sergeju Granadijeviču Nečajevu ali Mihailu Aleksandroviču Bakuninu ali obema skupaj.

States Department of Defense (DOD Dictionary of Military and Associated Terms 2017, 232) vidi terorizem kot namerno uporabo nezakonitega nasilja ali groženj, z nezakonitim nasiljem z namenom vcepitve strahu; namenom prisile oziroma ustrahovanja vlad ali družb k političnim, religioznim ali ideološkimi ciljem. F.B.I. – *The Federal Bureau of Investigation* (FBI 2017) na terorizem gleda kot na dejanje, v katerem se uporabi nezakonita sila in nasilje zoper ljudi ali institucije, z namenom ustrahovanja ali prisile vlad, civilnega prebivalstva oziroma katerega koli dela teh dveh, v pospešitev političnih ali družbenih ciljev. Med tema dvema definicijama je opazna razlika pa čeprav imata obe instituciji sedež v ZDA. Torej, v ZDA, ki vodi vojno proti terorizmu nimajo usklajene definicije o kriminalnem dejanju zaradi katerega vodijo to vojno.

EU vidi terorizem kot dejanje, ki resno ustrahuje prebivalstvo; čezmerno vrši pritiske na vlado ali mednarodno organizacijo, z namenom opustitve ali opravljanja določenega dejanja ter kot dejanje, ki resno destabilizira ali uniči fundamentalne politične, ekonomske, ustavne in socialne strukture države ali mednarodne organizacije (European Parliament 2015).

Coady (v Ivanuša in drugi 2008, 11) navaja razliko v različnih definicijah terorizma, ki se jo da opaziti v šestih različnih parametrih. Prvi je učinek ekstremnega strahu, ki je lahko načrtovan ali posredno dosežen. Tovrstne definicije se nanašajo na koren besede terorizem, teror-, in se preko učinka, ki ga na posameznika ekstremni strah ustvari, sklicuje na strateške cilje, ki bi jih strah proizvedel. Notranji napad na državo je drugi parameter. Če se na terorizem gleda le skozi očala tega parametra, potem je vsako nasilno dejanje zoper državo terorizem. Obratna uporaba sile (državni aparat uporabi silo nad npr. nasilnimi protestniki) se ne smatra kot terorizem. Tretji parameter so strateški cilji pri katerih se uporablja politično nasilje. Med cilje spadata doseganje večje publicitete ter vpliv na ciljno skupino ljudi kateri so odmaknjeni od neposrednih žrtev terorističnega napada. Domnevna naključnost ali nerazlikovalnost terorističnega nasilja je naslednji, četrti, parameter. Ta parameter je mnogokrat omenjen zaradi vsesplošne panike ob nastopu terorističnega napada, ko se zdi, da je bila neka skupnost naključno izbrana in zato tudi napadena. Trdi, da so teroristični napadi brez taktične utemeljitve. Peti parameter o naravi tarč političnega nasilja, zavrača pomanjkanje taktične utemeljitve iz prejšnje točke. Osredotoča se na taktično izbiro tarč. Zadnji, šesti, parameter govori o tajnosti pri političnem nasilju in utemeljuje, da teroristi delujejo v temi, stran od oči javnosti.

Da je terorizem naklepno, politično motivirano nasilje, ki ga izvajajo etnične skupine ali tajni agenti, proti civilnim in neoboroženim tarčam, trdi Malavesti (v Ivanuša in drugi 2008, 12). Nato dodaja, da je terorizem tudi dejanje napada na vojaške baze in oboroženo osebje v primeru, da na tistem ozemlju ni vojaških spopadov. Ob vpletenosti več držav v teroristično dogajanje postane terorizem mednaroden. O mednarodnem terorizmu Sankar Sen (v Ivanuša in drugi 2008, 13) pove, da se za mednarodni terorizem smatra vsaka grožnja ali uporaba nasilja za doseganje političnih ciljev, kadar le ta presega državne meje in želi vplivati na neko ciljno skupino.

Schmid (2012) terorizem zaobjame v vsej svoji popolnosti. Besedo in dejanje terorizem po eni strani vidi kot doktrino domnevno učinkovite ustrahovalne taktike, ki vsebuje politično nasilje in po drugi strani kot konspiratorno dejanje, ki je preračunljivo, demonstrativno, polno nasilnih dejanj, ki so brez moralnih zavez. To dejanje targetira predvsem civiliste z namenom propagiranja in psiholoških učinkov, ki jih ima teroristično dejanje na široko občinstvo. Vzemimo terorizem kot taktiko. V tem primeru ga je potrebno pogledati iz treh različnih ravni. Kot taktika nelegalne državne represije; propagandni material nedržavnih akterjev v obdobjih miru; prepovedana taktika asimetričnega vojskovanja med državnimi in nedržavnimi akterji. Fizično nasilje terorizma je enkratno dejanje v katerem je uporabljena smrtonosna sila. Dvofazna teroristična dejanja vključujejo ugrabitve in zajetja. Večfazna teroristična dejanja pa se odražajo v več zaporednih sekvencah nasilnih dejanj (ugrabitev, pridržanje, mučenje, umor). Nasilna teroristična dejanja, ki se dogajajo na očeh širše javnosti, sprožijo domino efekt kriznega komuniciranja z na eni strani skupinami, organizacijami, vladami ter posamezniki, kateri postavljajo pogoje in na drugi strani s privrženci, bodisi etničnimi, religioznimi ali političnimi, z namenom iskanja novih storilcev terorističnih dejanj. Teroristična dejanja in terorizem sam privzgaja strah, grozo in paniko v tiste, ki si med seboj delijo podobnosti z žrtvami terorizma (nacionalnost, verska pripadnost, ipd.), zaradi svoje šokantnosti, brutalnosti, ne-diskriminatornosti ter nespoštovanjem zakonov vojskovanja. Za svoje tarče teroristi primarno ne izbirajo, denimo oboroženih sil, ampak civilno prebivalstvo in ostale nedolžne neoborožene ljudi, ki nimajo nobene povezave s konfliktom, ki je povzročil vzpon terorističnih aktivnosti. Te izbrane tarče niso dokončne tarče, so le kurirji, ki prenašajo vest o terorističnem napadu preko svoje smrti v medijih. In preko medijskega poročanja dobijo sporočilo o terorističnem napadu tisti, katerim je bil napad tudi namenjen. Napadalci so lahko posamezniki, manjše skupine, razpršene transnacionalne skupine, državni akterji ali s strani države

sponsorirani agenti⁷. Načini delovanja sovpadajo s tistimi, ki se uporabljajo v organiziranih kriminalu ter v vojnih zločinih. Edina razlika med tema dvema vrstama nezakonitega delovanja in terorizma je ta, da je teroristično delovanje prevladujoče politično usmerjeno. To se odraža že v motivativni fazi, najbolje pa v dolgoročnih posledicah, ki jih za seboj pusti teroristična aktivnost. Takojšnji nameni terorizma so ustrahovanje, zastraševanje, zmedenost, destabilizacija, prisila, obveza, demoralizacija ali preprosto samo provokacija targetirane populacije z namenom vzpostavljanja negotovega stanja, preko katerega pridobijo določene ugodnosti kot so publiciteta, izsiljevanje, denar od odkupnin, in ne nazadnje tudi mobilizacijo novih ljudi. Povodi, ki vodijo v izvedbe terorističnih dejanj so si med seboj različni – odpravljanje nastalih zamer, osebna maščevanja, kolektivno kaznovanje, revolucija, nacionalna osvoboditev, politični, nacionalni ter verski povodi. Napadi, ki so izvedeni so redkokdaj sami in ne del neke obsežnejše kampanje nasilja. Tudi sama omenitev kampanje, povzroči strah pred dejanjem samim, kar le še pomaga teroristom pri vzpostavitvi kaotičnega in z napadi napolnjenega stanja. Ta izredno obsežna Schmidova definicija terorizma bo vodila raziskovanje v diplomski nalogi.

Slovar slovenskega knjižnega jezika pod geslom terorizem navaja »uporaba velikega nasilja, zlasti proti političnim nasprotnikom, s katerim se hoče doseči, da se kdo boji (SSKJ 2015b)«.

3.2. Ekstremizem

Ob terorističnih dejanjih se mnogokrat sliši beseda ekstremizem. Vsak terorist je pristaš ekstremizma. Brez te lastnosti, terorizem ne bi deloval v vsej popolnosti »spranih možganov« svojih pripadnikov in pristašev. Ekstremist svoje politično mnenje izraža na radikalen⁸ način in je netoleranten do drugače mislečih. Svoja kriminalna dejanja bo ekstremist vedno opravičeval s plemenitimi argumenti.

Kakorkoli pogledamo na terorizem opazimo, da je izražanje teroristov plod ekstremizma in se ne ozira na javno mnenje, ampak samo na ideologijo uresničitve lastnih ciljev. Politični ekstremizem se skriva v vsaki obliki terorizma, kar pa ne pomeni, da je vsaka oblika političnega ekstremizma tudi terorizem. Če skrajneži, ki imajo ekstremna ali radikalna prepričanja, za uresničevanje svojih ciljev ne uporabljajo nasilja, le te niso teroristi. Ekstremistično

⁷ Npr. eskadron smrti.

⁸ Radikalen način je način, ki je odločen, temeljit, korenit in brez popuščanja (SSKJ 2015a).

razmišljanje je temelj terorističnega nasilja kar nas vodi do zaključka, da je morebitne teroriste potrebno iskati znotraj različnih skupin skrajnežev (Prezelj v Ivanuša in drugi 2008, 15).

4. Europol

Europol (*European Police Office*) je organ kazenskega pregona EU, s poslanstvom, ki obsega skrb za boljšo in varnejšo Evropo, predvsem pa skrb za varnost vseh Evropejcev. Iz svojega sedeža v Haagu na Nizozemskem, Europol pomaga članicam Evropske unije v boju zoper resna kazniva in kriminalna dejanja ter terorizem – dejanja so transnacionalne narave. Ustanovljen je bil leta 1999. Delovanje Europola temelji predvsem na kooperaciji, saj za svoje delovanje nima izvršilne moči. Če povzamem je Europol policija katera ne sme izvajati aretacij, brez pooblastila posameznih nacionalnih oblasti. A to dejstvo še ne pomeni, da je agencija popolnoma brezpredmetna. Popolnoma nasprotno! Zaradi kooperativne narave delovanja je Europol v veliko pomoč nacionalnim policijam. Z orodji in sredstvi s katerimi operira, pomaga posameznim nacionalnim oblastem izvajati izvršilne ukrepe in s tem povečuje njihovo učinkovitost. Le to pa Europolu uspe z odlično analitsko dejavnostjo, ki jo premore. Zaposluje preko sto najboljših kriminalističnih analitikov na tleh stare celine. Strukturno gledano je pravni zastopnik Europola njegov direktor, ki ga imenuje Svet EU. Trenutni direktor je Rob Wainwright. V obdobju 2011 – 2016 je bil direktor vsa leta in je še danes, položaj je zasedel aprila leta 2009 (Europol 2017a).

Evropsko varnost, po navedbah Europola (2017b), najbolj ogrožajo obsežne kriminalne in teroristične mreže, ki so razdeljene v naslednje kategorije:

- terorizem,
- mednarodna trgovina s prepovedanimi drogami in z njimi povezano pranje denarja,
- organizirane goljufije,
- ponarejanje evropske denarne valute – Evra,
- tihotapljenje ljudi,
- skrb za kibernetško varnost – ta kategorija postaja vedno bolj potisnjena v ospredje, saj so raznorazni kibernetški napadi (v prihodnje bo tudi vedno več kibernetškega terorizma) v strmem porastu.

Ob opravljanju svojih nalog, Europol stremi k tem, da bi postal informacijsko središče za kriminalna dejanja, ki se odvijajo na teritoriju članic in nekaterih nečlanic Evropske unije, a j le tako lahko omogočijo učinkovit pretok informacij, med prej navedenimi državami in skrbijo za

čim večno varnost pred zgoraj naštetimi varnostnimi grožnjami, ki pestijo evropsko celino. Poleg tega Europol želi z deljenjem informacij odkriti morebitne vrzeli med informacijskimi sistemi članic in jih z deseminacijo informacij odpraviti (Europol 2017a).

4.1.EU Terrorism Situation & Trend Report

TE-SAT je vsakoletno poročilo Europola, v katerem je zaobjeto celotno preteklo leto na področju terorizma. Poročilo Europol izdaja vse od leta 2007, kar pomeni, da ima EU in posledično vsi Evropejci popoln pregled nad terorističnimi aktivnostmi vse od leta 2006, saj so poročila prosto dostopna na spletni strani Europola. TE-SAT vsebinsko opredeli glavna opažanja in trende na področju vseh vrst terorizma, ki so se zgodila na področju EU. V vsakem poročilu sta navedena statistični in opisni parameter napadov, ki so se zgodili in z njimi povezane aretacije v članicah. Ko govorimo o terorističnih napadih, katere Europol šteje v statistične parametre, ne smemo pozabiti dejstva, da upošteva tri različne vrste napadov: spodletele, preprečene in opravljene teroristične napade. Za pripravo vsakoletnega poročila so zaslužni analitiki zaposleni v Europolu, ki močno sodelujejo s članicami in ostalimi zunanjimi partnerji (Europol 2017c).

Teroristične aktivnosti poročilo razdeli na pet opazovalnih enot, ki jih v vsakoletnem poročilu podrobno razdeli in opiše teroristični aktivnost na posameznih področjih. Opazovalne enote so:

- džihadistični terorizem – termin se v poročilih uporablja od TE-SAT izdanega leta 2016. Pred terminom džihadistični terorizem se je uporabljal religiozni terorizem.
- etno-nacionalistični in separatistični terorizem
- levičarski in anarhistični terorizem,
- desničarski terorizem
- neopredeljeni terorizem⁹ (Europol 2017c).

5. Global Terrorism Database

Global Terrorism Database (GTD) je zbirka podatkov dostopna na spletu v kateri so navedeni vsi teroristični napadi med letoma 1960 in 2016¹⁰. Tekom let delovanja zbirke podatkov so navedli že preko 170,000 terorističnih napadov. Prav zaradi tega je to največja zbirka podatkov, ki ni zaupne narave ampak je dostopna širši javnosti. GTD deluje v okviru *The National*

⁹ Razpoteje med desničarskim in levičarskih terorizmom. Posamezniki ali skupine se zavzemajo za problematiko, ki ne sovпада z mišljenjem levičarskih ali desničarskih teroristov.

¹⁰ Za leto 2017 bodo podatki na voljo v prvi polovici leta 2018.

Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START), ki je raziskovalni center znotraj Univerze v Marylandu, ZDA. Raziskovalni center je ministrstvo za domovinsko varnost ZDA imenovalo za svoj center odličnosti. Raziskovalci v okviru START delujejo znotraj petdesetih akademskih in raziskovalnih institucij, katere izvajajo raziskave na področju terorizma in njegovih temeljev. Poskušajo predvideti trende terorizma prihodnosti, slediti njegovi evoluciji, poudarjajo geografske razsežnosti terorizma, ugotavljajo kako bi lahko ustavili radikalizacijo in konec koncev tudi terorizem, svetujejo vladam držav o ukrepih za proti teroristično delovanje, ter podajajo nasvete kako naj družba postane bolj odporna za teroristične grožnje, da ne podleže manipulacijam teroristične propagande. Raziskave START raziskovalcev ne posedujejo stopnje tajnosti in so tako na voljo širši javnosti in ne samo organom domovinske varnosti v ZDA. Posebej poudarjajo, da so podatki namenjeni bodočim raziskovalcem, profesorjem in študentom vseh stopenj (START 2017a).

Naloga START raziskovalce je, da postanejo vodilni oblikovalci politik in izvajalci na področju boja proti terorizmu, ki je utemeljeno na visokokakovostnih znanstvenih raziskavah o človeških faktorjih vzrokov in posledic terorizma. Vse to raziskovalci opravljajo z željo, da bi odločevalci na političnem parketu uvideli dejstva in spoznanja o sprevrženosti človekove narave, ki vodi do dejanj povezanih s terorizmom (START 2017b).

Teroristični napadi, ki jih GTD vključuje v svoje zbirke so bili opravljeni ali pa so spodleteli, za razliko od Europolovih letnih Te-Sat poročil, ki v svojo statistiko terorističnih napadov zaobjemajo tudi preprečene napade. V primeru, da je bil napad neizveden, a je bila sila zagrožena kot sredstvo prisile, GTD napad zavede. V primeru, da tovrstne grožnje ni bilo napad ni zaveden. Kot sem že navedla univerzalne definicije terorizma ne poznamo. Prav zaradi tega ima GTD posvetovalni organ (*Advisory Board*) v katerem določijo kateri incident se šteje za teroristični napad in kateri se ne. Delovanje posvetovalnega organa je zaželeno le v mejnih primerih incidentov, ko raziskovalci sami ne morajo določiti narave incidenta (GTD 2017š). Kljub posvetovalnemu organu, raziskovalcih in odsotnosti univerzalne definicije terorizma, GTD uporablja dve različici definicije (GTD 2017s):

- terorizem je grožnja ali dejanska uporaba nelegalne sile in nasilja, s strani ne državnega akterja z namenom dosega političnega, ekonomskega, religioznega ali družbenega cilja preko strahu, prisile ali ustrahovanja – takšna definicija terorizma se je uporabljala za zbiranje podatkov med leti 1970-1997. Po letu 1997 je bila dopolnjena s spodaj opisanimi kriteriji.

- grožnja ali uporaba sile je internacionalna; to nasilno dejanje je namenjeno doseganju političnih, ekonomskih, religioznih ali družbenih ciljev; nasilno dejanje vsebuje dokaze o namenih prisile, zastraševanja ali prenašanja nekega obsežnejšega sporočila širši javnosti in ne samo žrtvam; nasilno dejanje ni v skladu s predpisi mednarodnega humanitarnega prava – dopolnitve definicije terorizma se uporabljajo od leta 1998 ter so v uporabi še danes.

Pred iskanjem terorističnih napadov po GTD (2017r) nam iskalnik ponudi številne parametre za lažjo pridobitev informacij. Najprej vpišemo letnici med katerimi bomo iskali določene teroristične napade. V naslednjem koraku navedemo regijo¹¹ v kateri nas zanimajo teroristični napadi v časovnem obdobju, ki smo ga izbrali. V primeru, da nas zanimajo teroristični napadi za specifično državo, nam iskalnik v naslednjem koraku ponudi izbiro države. Časovni in krajevni parametri so s temi funkcijami iskalnika zaključeni. V naslednjih korakih lahko izbiramo med specifičnimi storilci, tipi orožja¹², tipi napadov¹³, tipi tarč¹⁴, terorističnimi kriteriji in žrtvami. Slednja dva sta nekoliko specifična. Teroristični kriteriji se nanašajo na variacije zgoraj navedene definicije terorizma; primere, ki so lahko dvoumni in za katere se ne ve natančno, če so plod terorističnega delovanja; napade, ki so bili neuspešno izvedeni. Žrtve iskalnik deli na smrtne žrtve in poškodovane. Lahko izberemo oboje ali samo eno vrsto žrtev. Izbiramo lahko tudi število žrtev. Pri štetju žrtev terorističnih napadov, GTD naredi izjemo, ki jo v prozahnih medijih ni moč opaziti. Med žrtve terorističnih napadov šteje tudi storilce. Kakorkoli gledamo so tudi storilci ljudje in menim, da bi jih bilo potrebno prišteti k vsakemu štetju žrtev terorističnih napadov (v primeru, da so ob izvajanju napada ali po njem zaradi policijske intervencije izgubili življenje). Zaradi obsežne zbirke podatkov ima vsak teroristični napad svojo številko. Bralec naj bo pozoren v poglavju o virih in literaturi diplomskega dela kjer bodo napadi navedeni s številko in ne z besedo.

¹¹ Izbiramo lahko med Avstralija in Oceanija, Centralna Amerika in Karibsko otočje, Centralna Azija, Vzhodna Azija, Vzhodna Evropa, Bližnji vzhod in Severna Afrika, Severna Amerika, Južna Amerika, Južna Azija, Jugovzhodna Azija, Podsaharska Afrika ter Zahodna Evropa. Parametrov lahko izberemo toliko kot jih želimo, saj iskalnik ni omejen na izbiro samo enega.

¹² Biološko orožje, kemično orožje, eksplozivna sredstva, imitirano orožje, strelno orožje, požig, pretep, jedrsko orožje, radiološko orožje, oprema za sabotažo, vozilo (ni opremljeno z eksplozivnimi sredstvi). Izberemo lahko tudi možnost »ostalo« ali »neznano«.

¹³ Oborožen napad, atentat, bombni napad, napad na infrastrukturo, ugrabitev s transportnim sredstvom, jeemanje talcev na barikadah, ugrabitev talcev, neoborožen napad, samomorilski napad. Izberemo lahko tudi možnost »ostalo« ali »neznano«.

¹⁴ Objekti povezani s prekinitevami nasečnosti, letališča in letala, poslovni objekti, vodna zajetja, vladna poslopja, medijske hiše, pomorski objekti, vojska, nevladne organizacije, policija, civilno prebivalstvo, verske ustanove, telekomunikacijska omrežja, turisti, javni transport, javne službe, shodi političnih strank. Možnost izbire je tudi »ostalo«.

6. Tipi terorizma

Če bi na terorizem gledali kot na več skupnosti ljudi, ki se med seboj razlikujejo, bi kaj hitro prišli do zaključka, da ima vsaka teroristična skupina svoje ideološke in religijske kriterije. Denimo pri verskih skupnostih, ki so enormen del vsakdanjega življenja mnogih ljudi, so razlike v verovanju, medtem ko so stične točke v posmrtnem življenju. Teroristične skupine imajo »vsakdanji« ritual drugačen – ideologija in religija sta lahko enaki v več terorističnih skupinah hkrati, smoter delovanja jih med seboj razlikuje. Torej, teroristične skupine se med seboj razlikujejo glede na cilje, ki jih želijo doseči.

German (2005) razlikuje med tremi tipi terorističnih aktivnosti – legitimno motivirane teroristične aktivnosti, utopične teroristične aktivnosti ter teroristične aktivnosti pod promotorstvom držav.

Prva skupina terorističnih skupin si deli legitimno postavljene cilje. Zaradi svojega obstoja in glasnega protestiranja še niso kriminalci, saj je boj za denimo pravice živali popolnoma legitimen. Skupine postanejo problem, ko se legitimen cilj dosega na nelegalen način. Naj ostanem pri pravicah živali in podam banalen primer. Mimo protestnikov, ki se borijo proti uporabi krzna, bi se sprehodila dama v blestečem prvonovembrskem krznenem plašču. Protestnika bi to hudo užalilo, prestopil bi mejo legalnega in dami z lesenim, topim, predmetom pokazal kaj so čutile živali, ko so iz njih izdelovali ta plašč.

Motivi, ki cilje usmerjajo od legitimnih do utopičnih, so del druge skupine terorističnih skupin. Svojo dominanco in cilje želijo prikazovati na globalnem, predvsem političnem, nivoju ter s tem doseči čim večjo populacijo ljudi. Politično, religijsko in moralno filozofijo svojih privržencev, želijo legalno zaščititi z ustanavljanjem nedržavnih tvorb (npr. kalifat), ki so preferirano razširjene preko regionalnih meja. Teroristična aktivnost, se v njihovih očeh smatra za vojno, preko katere bodo dosegli svoj cilj in uveljavili režim za katerega so se borili. Tipičen primer »utopičnih« teroristov so džihadisti.

Naslednja skupina terorističnih akterjev je pod okriljem promotorstva države. Le te jim nudijo finančno pomoč, logistično pomoč ter varno zavetje¹⁵. Prednost izvajanja tovrstne aktivnosti se

¹⁵ Varna zavetja obsegajo področja kjer se teroristi lahko urijo, organizirajo in delujejo.

v terorističnih skupinah odraža preko, prvič veliko večje hierarhične organiziranosti znotraj organizacije same, drugič preko dejstva, da jih države promotorke ne priznajo kot teroristične skupine, saj delujejo kot legitimna sila vlade. Zato jih države izrabljajo za doseganje svojih ciljev.

Teroristični napadi preko katerih bom ugotavljala teroristične načine delovanja oz. teroristični *modus operandi* v Evropi bodo izhajali iz skupine religioznega terorizma. Preprost odgovor na vprašanje zakaj je vse večja koncentracija religioznega terorizma v zahodnem svetu kar pomeni, da tudi v Evropi. Skoraj vsi večji¹⁶ in tudi manjši napadi so bili izvedeni s strani ekstremistov, bodisi muslimanskih, bodisi džihadističnih. Podlaga za džihadistični terorizem so verski teksti, predvsem muslimanska sveta knjiga Koran. Po Brachmanu (v Kocjančič in Prezelj 2015, 305) obstajajo trije različni sklopi džihadistične doktrine v globalnem svetu, *akida*, *tavhid* in *al-Vala val-Bara*. *Akida* izvajajo fundamentalisti, ki izpolnjujejo islamsko veroizpoved, *tavhid* narekujejo k povezovanju v enotnosti v veri v kateri se je potrebno izogibati tistim, ki prisegajo na nove inkarnacije vere, *al-Vala val-Bara* govori o ljubezni do vsega kar vodi do Boga in zavračanju vsega ostalega. Problem povoda za versko vojno oz. džihad so interpretacije posameznih del verskih besedil, ki si jih posamične verske skupine prirejajo za argumentacijo napadov. Neverniki, ki napadajo muslimane so eden izmed razlogov za vojno kot jih navaja Koran. Če z neverniki ni dosežene sprave, naj jih muslimani napadejo ne glede na dojetanje vojne s strani nevernikov. Nevernikom je v vojni potrebno lomiti vratove, premagovati ter ugrabljati z namenom pridobivanje odkupnine. Muslimani se morajo venomer boriti v imenu Boga, pri čemer pa sami ne smejo začeti sovražnosti. Za vodenje vojne morajo vedno biti napadeni, torej morajo voditi obrambno vojno. Obramba mora biti krčevita, povračilna ter mora vzbujati strah pri sovražniku. Muslimani nikoli ne smejo napadati zaveznikov, ponudnikov miru ter iskalcev zavetišča pri muslimanih (Kocjančič in Prezelj 2015, 303).

Tipi terorizma, ki jih prepozna Martin (2008, 65) so naslednji: državni terorizem, terorizem s strani državnih odpadnikov¹⁷, verski, kriminalni ter internacionalni terorizem. Državni terorizem se odvija znotraj posamezne države. Delovanje je usmerjeno proti nasprotnikom vlade, ki so lahko zunanji ali notranji. Terorizem državnih odpadnikov narekujejo nedržavne organizacije in je usmerjen proti vladi države. Prepričanje, da je terorizem poslan s strani

¹⁶ Izjema sta le večja teroristična napada v letu 2011 na Norveškem in v Belorusiji. Prvi je bil izveden s strani ekstremnega desničarja za drugega pa nihče ni prevzel odgovornosti.

¹⁷ *Dissident terrorism.*

nezemeljske sile je jedro verskega terorizma, danes najbolj razširjenega tipa terorizma na svetu. Kriminalni terorizem je motivacijsko usmerjen s strani dobička. Odličen primer tovrstnega terorizma je mafija. Zadnji, internacionalni terorizem, deluje preko meja držav. Kljub obsežnemu območju delovanja, internacionalni terorizem izbira tarče na podlagi družbenih vrednot in simbolov.

Pri izbiri tarč je potrebna opredelitev dveh terminov. Teroristi napadajo *soft targets* in *hard targets*. *Soft targets* lahko prevedemo kot lahke tarče. Te v preteklosti niso bile primarne tarče terorističnih napadov, kar pa se sunkovito spreminja. Med lahke tarče štejemo nič hudega sluteče osebe, ki so nezaščitene in zato tudi ranljive. Med težke tarče oz. *hard targest* štejemo objekte kritične infrastrukture (vojašnice, bolnišnice, elektrarne, ipd.).

Muslimanski ekstremisti, ki jih zahodni svet pozna pod pojmom džihadisti, dojemajo teroristično aktivnost kot spopad civilizacij, ki bo ultimativno pripeljal do rešitve muslimanskega naroda. Odrešitev ali rešitev naroda je mogoča le preko verske vojne in jo vodijo kot pravično vojno. Tovrstno vojno smatrajo za dolžnost in nujo, ki bo poleg rešitve naroda vodila v odrešitev duše posameznika. Izbiranje strani v verski vojni, vodeni s strani ekstremistov je izredno preprosto dejanje. Izbira je kot prižiganje luči – luč na stikalu prižgemo in jo ugasnemo. V verski vojni lahko torej le sodelujemo ali smo proti sodelujočim. Tovrstno mišljenje se naprej manifestira v dejstvu, da z zahodom ni mogoče skleniti miru, saj je edina možnost za zaščito Islama nasilje. Zavaljo doseganja globalnega džihada ne potrebujejo padcev zgolj zahodnih političnih režimov, ampak tudi muslimanske režime v kolikor le te sodelujejo z zahodom (Martin 2008, 111–132).

7. Načini delovanja – Modus operandi

Martin (2006, 348) teroristično delovanje razdeli na štiri podskupine – etno-nacionalistično, nihilistično, versko teroristično delovanje in delovanje teroristov samotarjev. Skupna komponenta vseh terorističnih delovanj je sprememba trenutnega režima. Etno-nacionalistično teroristično dejanje izvajajo zatrite manjšinske skupine v posameznih državah z namenom prikazovanja svoje zatrtosti, svojih pravic ter svoje avtonomije znotraj zatirajoče države. Nihilistično teroristično delovanje deluje zgolj in samo na uničenju sedanjega sistema brez, da bi imeli v mislih alternativo, ki bi ga nasledila. Versko teroristično delovanje pa temelji na vzpostavitvi političnega sistema, ki je poslan od boga. Opira se na delovanje višje sile, ki pogojuje in opravičuje vsa teroristična dejanja. Zadnje teroristično delovanje, ki ga opisuje

Martin je delovanje teroristov samotarjev. Tovrstno delovanje je bolj poznano pod angleško besedno zvezo *lone wolf*. Temelji na utopični miselnosti, da bo njihov napad povzročil toliko zla sedanjemu političnemu sistemu, da bo le ta padel.

Trenda, ki nakazujeta premik v načinu delovanja terorizma v Evropi sta: izbira tarč je bolj selektivna; raznolika uporaba orožja in taktik. Selektivnost izbire tarč se vidi ob primerjavi s preteklimi terorističnimi napadi v Evropi, kjer so bile tarče mimoidoče osebe, ki so uporabljale javni promet¹⁸. Sedaj teroristi vedno bolj izbirajo tarče kot so umetniki, ki se posmehujejo Mohamedu v svojih delih ter vojaki in policisti oblečeni v svoje uniforme. Teroristična aktivnost v preteklih obdobjih je bila znana predvsem po uporabi eksplozivnih sredstev v bombnih napadih. Teh je sedaj vedno manj, saj vse več teroristov deluje samih in se zato poslužujejo pestrega nabora ostalih vrst orožja. Opaziti je premik od eksplozivnih sredstev k strelnemu in hladnemu orožju.

Za svoje delovanje se morajo teroristične skupine poslužiti t.i. asimetričnega vojskovanja¹⁹. Koncept je lahko dokaj sporen, saj nobena stran v vojni ne mora biti popolnoma simetrična drugi. Lahko bi denimo trdili, da je na primeru terorizma in vojne proti terorizmu močno vidna asimetrija. ZDA in koalicija držav v vojni proti terorizmu uporabljajo napredno orožje, brezpilotne letalnike in visoko izurjene vojake, medtem ko teroristične skupine uporabljajo doma narejena eksplozivna sredstva in več let, če ne deset let, staro strelno orožje.

Asimetrične metode, ki jih uporabljajo teroristi so le ena izmed točk, ki opisujejo t.i. novi terorizem. Uporabni nameni asimetričnih metod so zviševanja števila smrtnih žrtev. Martin (2008, 197) ugotavlja, da novi terorizem deluje znotraj ohlapnih omrežij, z neizrazitimi linijami povelejevanja. Prav tako teroristi izražajo vse večje hotenje po posedovanju orožij za množično uničenje. Motivacija teroristov postaja vedno bolj politično ohlapna, vrzel krpajo verske in mistične motivacije. Močno je opažena manipulacija medijev, ki jih terorizem izrablja v prid svoje propagande ter opažena je vedno bolj spretna uporaba medmrežja za novačenje novih članov med teroristične vrste.

8. Uporaba orožja

¹⁸ Vrhunec tovrstnih napadov je bil bomben napad na vlakovne kompozicije 11. marca 2004 v Madridu. V spomin napada je EU razglasila 11. marec za dan spomina na žrtve terorizma.

¹⁹ Metode asimetričnega vojskovanja so ena izmed lastnosti t.i. novega terorizma.

Uporaba orožja ima močan simbolni pomen. Najprej zato, ker odraža naravo terorističnih dejanj, ki je nasilna, namenjena uničevanju gospodarstva ter ima vpliv na nasprotnike, ki ga napada. Vpliv naj bi bil viden predvsem pri postavljanju pogojev s strani terorističnih skupin, po izvedenih oboroženih terorističnih napadih. Z oboroženimi terorističnimi dejanji teroristične skupine izvajajo oboroženo propagando, saj z izvajanjem napadov pritegnejo pozornost širše javnosti, ki je pokrita s težkim medijskim poročanjem. V primeru verske komponente napada orožje in z njim povzročena škoda ugaja božanski nad-sili.

8.1. Nekonvencionalno orožje

Tip orožja, ki so ga teroristične skupine skoraj popolnoma opustile je orožje za množično uničevanje. V obdobju med letoma 2011 in 2014 je bilo tovrstno orožje na področju Evrope uporabljeno »le« štirikrat. Na Češkem sta bili 24. novembra 2014 vladnim ustanovam poslani dve kuverti, ki sta vsebovali strupene komponente; na Kosovu je 3. novembra 2013 protestnik zoper vladne sile uporabil solzivec; v Bolgariji je 19. januarja oseba želela umoriti voditelja stranke, plinska pištola je zatajila (GTD 2017č, GTD 2017e; GTD 2017h). Ko razmišljamo o orožju za množično uničevanje nam misli uidejo kjedrskemu orožju in njegovim katastrofalnim posledicam. Jedrsko orožje je le eden izmed tipov orožja za množično uničevanje. Poznamo še biološko, kemično in radiološko orožje.

Nekonvencionalno orožje ubija pa čeprav ga ne vidimo s prostim očesom. Ta lastnost velja za biološko orožje, saj so njegov sestavni del živi organizmi (beri virusi in bakterije). Med v teroristične namene uporabljeno, biološko orožje štejemo antraks, črne koze, botulizem in bubonsko kugo. Antraks učinkuje na ljudi in na živali in je v redkih primerih smrtonosen. Okužba je možna preko kožnih ran, preko vdihavanja ali preko zaužitja. Virus črnih koz v naravi ne obstaja več, hranili naj bi ga le v laboratorijih ZDA in Rusije. Smrtonosnost virusa se kaže v njegovi inkubacijski dobi, ki traja okoli 12 dni in v njegovi visoki nalezljivosti. Po preteku inkubacijske dobe začenja posameznik doživljati simptome enake gripoznim obolenjem katerim sledijo gnojne rane na koži iz katerih se izteka črn izcedek. Botulizem je bakterijska zastrupitev s hrano, ki lahko hitro postane smrtonosna že zaradi majhne koncentracije botulina. Bubonska kuga²⁰ je bakterijska, hitro nalezljiva in v večini primerov smrtonosna bolezen. Prenašajo jo okužene bolhe z ugrizi svojih gostiteljev.

²⁰ V srednjeveški Evropi poimenovana črna smrt.

Kemično orožje se od biološkega najbolj razlikuje v tem, da ga ustvari človek. Sestavljeno je iz kemijskih spojin,²¹ katere se uporabljajo za nasilne namene z namenom uničenja ljudi, živali ali rastlin. Teroristične skupine bi za svoje delovanje najpogosteje uporabljale predvsem pline – fosgen, klor, iperit in živčni plini. Fosgen osebi, ki ga vdihava, napolni pljuča z vodo in vodi v zadušitev ali bolje utopitev. Klor razgrajuje tkivo, ki obdajajo dihalni sistem. Iperit povzroča mehurje na koži in očeh, v primeru vdihava tudi na pljučih. Živčni plini, med najbolj znanimi je sarin, v majhnih količinah povzročijo odpoved nevrotansmitorjev v telesu.

Jedrsko in radiološko orožje imata skupno komponento v radioaktivnih elementih, ki so njihuni sestavni deli. Slednje orožje radioaktivne elemente uporablja z namenom vdihovanja, zaužitja ali stika s kožo. Teroristične skupine tovrstno orožje lahko uporabijo za izdelavo t.i. umazanih bomb²², ki bi ob eksploziji konvencionalnega eksplozivnega sredstva v zrak izpušile oblak radioaktivnih plinov. Obseg uničenja še daleč ne bi bil tako intenziven kot pri uporabi jedrskega orožja, bi bil pa toliko bolj učinkovit psihološki učinek. Jedrsko orožje je zaradi svojega sofisticiranega načina proizvodnje in stroškov, za teroristične skupine praktično nedosegljiv. Možnosti, da imajo teroristične skupine v posesti jedrsko orožje obstajajo le, če so dobili posest nad starimi jedrskimi konicami, denimo nekdanjega političnega sistema. Od vseh vrst nekonvencionalnega orožja je jedrsko orožje daleč najbolj smrtonosno. Ne samo, da lahko ob uporabi ubije več deset tisoč ljudi, ampak zaradi radioaktivnega sevanja čutijo posledice naslednje generacije preživeli. Ob tem ne smemo pozabiti tudi na planet, ki se ob uporabi jedrskega orožja, ki bi vodila v jedrsko vojno, ne bi opomogel več deset let²³.

8.2. Konvencionalno orožje

Od nekonvencionalnega orožja sledi premik h konvencionalnemu orožju. Ta vrsta orožja je nepogrešljiva v terorističnih načinih delovanja, tudi v Evropi. Med konvencionalnim orožjem teroristične skupine najbolj posegajo po strelnem orožju, ki se deli na štiri skupine – brzostrelke,

²¹ V trdem, plinastem ali tekočem agregatnem stanju.

²² *Dirty Bomb*

²³ V raziskovalnem članku so avtorji Mills, Toon, Lee-Taylor in Robock (Mills in drugi 2014) objavili analizo, ki se postavlja v prihodnost ob možnosti nastanka jedrske vojne med Indijo in Pakistanom. Predstavljali so si, da bi bilo med vojno izstreljenih 100 jedrskih konic. Eksplozije bi proizvedle okoli 5 milijard kilogramov črnega ogljika, ki bi se ustalil v zemeljski stratosferi in začel blokirati prodiranje sončne svetlobe. Posledice bi bile enakovredne vulkanskim izbruhom v obdobju perma v zemeljski zgodovini, ko je bilo življenje skorajda izbrisano iz oblička zemlje. Nastopila bi jedrska zima, saj bi se temperature v ozračju drastično spremenile za vsaj 25 let. Temperature ozračja bi bile tako najnižje v zadnjih 1000 letih. Črni ogljik bi povzročil tanjšanje ozonske plasti, kar bi pomenilo, da bi na zemljo prodrlo do 80 % več ultravijoličnega sevanja, kar bi imelo drastične, negativne, posledice na kopenski in morski ekosistem in bi se odražale v slabšanju človeškega in živalskega zdravja in v pomanjkanju hrane, kar bi vodilo v planetarno lakoto. Ledeni pokrov na oceanih bi se večal, sezona za pridelovanje hrane bi bila krajša za med 10 in 40 dnevi letno. Poleg jedrske zime bi planet občutil tudi jedrsko lakoto.

mitraljezi in puškomitraljezi ter ročni raketometi²⁴. Najpogosteje uporabljena brzostrelka med terorističnimi skupinami je izraelski UZI. Zaradi kratke cevi in pištolskih nabojev je orožje učinkovito le na kratkih razdaljah. Naslednja skupina strelnega orožja so jurišne puške in puškomitraljezi. Ta skupina je tudi najbolj razširjena znotraj terorističnih skupin. Daleč najbolj znana jurišna puška, ki jo lahko celo označimo za simbol terorističnega delovanja, je sovjetski AK-47 ali bolje znan pod besedo »kalašnik²⁵«. Lastnosti, ki jih lahko pripišemo AK-47 so na roko pisane terorističnim aktivnostim, saj je vzdržljivo in zanesljivo orožje. Ti dve lastnosti sta še kako pomembni na Bližnjem vzhodu kjer prevladujeta vroče podnebje in pesek. Ročni raketometi so izredno učinkovito orožje zaradi možnosti prenosa orožja in moči prodiranja izstrelka. Izstrelak lahko prodira tudi v podzemne bunkerje (Martin 2006, 357).

Če lahko AK-47 označimo za primarni simbol teroristov, lahko eksplozivna sredstva za sekundarni. Mnoga teroristična dejanja se odvijajo s pomočjo eksplozij. Njihova pomembna moč je psihološka komponenta. Ob terorističnem napadu v katerem je uporabljeno eksplozivno sredstvo se poveča medijska pokritost in s tem strah ljudi. Eksplozije so namenjene kazanju velikine terorizma. Med eksplozivnimi sredstvi prednjačijo improvizirana in se raztezajo preko naslednjih tipov: eksplozivna sredstva z gorivom, cevna eksplozivna sredstva, vozila ter barometrična eksplozivna sredstva. Izjema v izdelavi so mine, ki so izdelane s strani vojaške industrije. Najlažja za izdelavo so tista z gorivom, saj potrebujemo le propelent, steklenico in krpo, da se izdelata molotovko. Za povečanje učinkovitosti se v propelent doda stiropor, ki raztopino spremeni v gel. Ta se oprime površine ob razbitju. Cevna eksplozivna sredstva so prav tako lahka za izdelavo. Cev, v kateri je propelent, največkrat smodnik, je napolnjena z vsakdanjimi predmeti kakršne najdemo v vsaki garaži (žebliji, vijaki, matice, ipd.). Ob eksploziji le ti delujejo kot šrapneli in zvišujejo smrtnost. Med vozila štejemo avtomobile in tovornjake. Zaradi mobilnosti in nevpadljivosti v urbanem okolju so trd oreh pri predhodnem odkrivanju. Vozila odlikuje tudi lastnost velike prostornine in se odraža v ogromnih količinah eksploziva v njih. Ker v denimo belem kombiju ne potrebujemo kamuflaže eksploziva, so relativno lahki za izdelavo. Zadnji tip, barometrična eksplozivna sredstva, je izredno sofisticiran in veliko teži tip za izdelavo. Aktivacija je možna s spremembo zračnega tlaka (Martin 2008, 357).

²⁴ RPG – rocket propelled granates.

²⁵ Leta 1947 jo je razvil Mihail Timofejevič Kalašnikov.

Najpogostejša eksploziva, ki ju teroristične skupine uporabljajo za izdelovanje eksplozivnih sredstev sta TNT in dinamit²⁶, sledijo jima plastični eksplozivi. Zaradi vsebujočih heksogenov (RDX) imajo večjo rušilno moč kot TNT. Plastične eksplozive se zaradi njihove plastelinaste strukture lahko oblikuje kar pomeni olajševalno okoliščino v primeru, da je potrebno eksploziv skriti, recimo v čevlji. Vsak proizvajalec plastičnega eksploziva doda svojemu izdelku kemijski podpis. Tako vsak primer uporabe pokaže izvor eksploziva. Teroristične skupine uporabljajo tri različne vrste plastičnega eksploziva: semtex, C-4 in amonijev nitrat s pogonskim gorivom. Semtex, eksploziv češke izdelave, je razširjen zaradi kupovanja le tega s strani Libije v obdobju hladne vojne. Največkrat ga je uporabljala IRA²⁷. Composite-4 ali krajše in bolj znano C-4, je eksploziv ameriške izdelave. Za njegovo razširjenost med terorističnimi skupinami je kriv odpadnik CIE, ki je v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja v Libijo odposlal okoli 21 ton eksploziva C-4. V vozilih je možna uporaba amonijevega nitrata in pogonskega goriva. Razlog zato se nahaja v dejstvu, da je za močno eksplozijo potrebno več sto kilogramov amonijevega nitrata, ki se namaka v pogonskem gorivu. Pridobitev večje količine amonijevega nitrata je možna zaradi njegove uporabe v vsakdanjem svetu. Poleg uporabe za eksploziv se amonijev nitrat uporablja za gnojenje (Martin 2008, 197–218).

9. Leto 2011

Leto 2011 Europol v svojem TE-SAT poročilu (Europol 2012) označi za relativno mirnega. Pravzaprav je bilo veliko uspešnejše in mirnejše v primerjavi s preteklim letom 2010 - incidenti in aretacije, ki so povezani s terorizmom so bili opaženi v manjšem številu. Navedba, ki govori v prid miru. Na (evropsko varnostno) žalost je bilo leto 2011 najmirnejše in posledično najvarnejše za Evropo. Na tem mestu pa ne smemo pozabiti, da je Europol policija EU, Norveška pa ni njena članica²⁸. Več o samem napadu, ki je bil najhujši napad na Norveškem po drugi svetovni vojni, nekoliko kasneje.

9.1. Radikalizacija Evrope

Kljub uspehom ZDA na področju boja (vojne) proti terorizmu, s smrtjo bin Ladna na čelu, je le ta sunkovito vplival na drastičen zasuk v načinu delovanja terorizma. Al Kajda je z izgubo močnega jedra, ki ga je videla v svojem ideološkem voditelju ter zaradi vse večjih pritiskov oboroženih sil držav, ki so se borile zoper terorizem, preusmerila svoje delovanje na manj

²⁶ TNT (trinitrotoluren) je kemijska spojina medtem ko je dinamit eksplozivno sredstvo, najpogosteje v palicah.

²⁷ Irish Republican Army.

²⁸ Kljub temu dejstvu se je Europol nemudoma povezal z norveško policijo preko platforme First response network.

sofisticirane in lažje izvedljive napade. Zavedali so se, da bo zaradi okoliščin mogočne napade težko izvesti. Rešitev so našli v (pre)lahki radikalizaciji zahodnega človeka. Takšno dejanje Europol označuje za veliko grožnjo, ki bo v prihodnjih letih pretila članicam EU. Predvsem je izjemno velika grožnja zaradi uporabe spleta, na katerem teroristične skupine izdelujejo in nadzorujejo svoja omrežja oseb, katerim posredujejo propagandni material, ki skrbi za vse hitrejšo radikalizacijo oseb. Vrnimo se k radikalizaciji, ki so jo sprožili »ostanki« nekoč vsemogočne Al Kajde. Namen je bil poiskati zahodnega človeka, ki je enakega mišljenja poleg tega pa mora biti dovzeten za manipulacijo, ki se bo odražala v kasnejši radikalizaciji. Ko so te osebe locirane, se prične proces radikalizacije, ki sproži dokaj nihilistično²⁹ mišljenje posameznikov. Z radikalizacijo je prvi cilj dosežen, zahodni človek pridobi polnopravno članstvo v teroristični organizaciji. Terorist je rojen! Sedaj se prične delo. Zaradi šibkosti Al Kajde in posledične nezmožnosti opravljanja velikih napadov so radikalizirali posameznike na Zahodu, ki bodo izvajali napade. Tako je, te posamezniki ne bodo potovali v območja Al Kajde ampak bodo delovali doma proti državi v kateri so odrasli. Al Kajda izda ukaz o izvršitvi napada in zahodni človek, pa naj bo to Evropejec ali Američan, ta napad izvrši. Izdana je domovina, dokazana je moč terorizma in nov način delovanja je rojen (Europol 2012).

9.2.Oslo, 22. julij 2011

Anders Breivik³⁰, Norvežan, je 22. julija 2011 sejal smrt po svoji domovini. Ta teroristični napad spada v skupino desničarskega terorizma. Pravzaprav je s svojim radikalnim mišljenjem pravo nasprotje radikalnega islamista – lahko rečemo, da je Breivik radikalni kristjan. V popoldanskem času tistega dne se je najprej odpravil pred stavbo v Oslu v kateri službuje norveški premier. Pred stavbo je parkiral najeto kombinirano vozilo, v katerem je bilo okoli ene tone eksploziva, amonijevega nitrata. Po prižigu vžigalne vrvice, ki se je končala z eksplozijo, Breivik pobegne s kraja dogodka. Eksplozija ubije osem ljudi, premier ostane nepoškodovan,

²⁹ Nihilistično verjetje temelji na dogmi, da so življenjske norme ter vrednote brezpredmetne in jih zato zanika in odklanja. Popoln nihilist je oseba katera ne verjame v nič, nima občutka pripadnosti ter nima drugega namena v svoji eksistenci kot vzgibov po uničevanju (Internet Encyclopedia of Philosophy 2017).

³⁰ V začetku meseca julija 2017 je Breivikov odvetnik potrdil, da si je Breivik spremenil ime. Njegovo novo ime je tako postalo Fjotolf Hansen. Zaradi boljšega razumevanja napada bom uporabljala njegovo staro ime, Anders Breivik.

saj ga v času eksplozije ni bilo v pisarni (GTD 2017c). Po izvedenem bombnem napadu se s trajektom odpravi na bližnji otok Utoya, na katerem poteka zborovanje delavske stranke. Udeležencev je okoli 700 le te pa so mladostniki. Oblečen v policijsko uniformo Breivik, ki je kapitanu trajekta zatrdil, da mora na otok zaradi varnosti udeležencev zborovanja, saj se je nedolgo nazaj v mestu zgodil bombni napad, seže po orožju ter začne streljati ljudi, ki so mu prišli naproti in tiste, ki so bežali v upanju, da si bodo rešili življenje. Na Utoyi je ubil 69 ljudi (CNN 2017). Uporabljeni strelni orožji sta bili Ruger Mini-14, kalibra 5,56 in 9 milimetrska Glock pištola (GTD 2017b). Kljub temu, da je bil Breivik sovražnik vsega muslimanskega, je poveljeval metode, ki jih je izvajala Al Kajda. Njegov namen, ob detonaciji eksplozije, je bil zajeti premierja, ga obglaviti in posnetek obglavljanja deliti na spletu. Občudovanja vredna se mu je zdelo lahkotno sprejemanje smrti v Al Kajdi. Le s takšnimi ekstremističnimi dejanji, prav tako kot Al Kajda, lahko teroristi začnejo spreminjati svet (Freedland 2012).

9.3.Minsk, 11. april 2011

Ker Europol poroča o terorističnih napadih na ozemlju članic, ni v TE-SAT poročilu za leto 2011 omenil terorističnega napada v Minsku. Glede na to, da je poročal o dogajanju na Norveškem bi lahko tudi o dogajanju v Belorusiji. Napad v Minsku je bil poleg napada na Norveškem največji teroristični napad na ozemlju Evrope v letu 2011. Teroristi so izvedli napad dne 11. aprila v glavnem beloruskem mestu, Minsku. Kdo je odgovoren za napad še danes ne vemo, saj odgovornosti zanj ni prevzela nobena teroristična skupina³¹. Tarča so bili ljudje na postaji podzemne železnice »Oktyabrsakaya«. Napad se je ob 15:00 uri po lokalnem času začel z detonacijo radijsko nadzirane bombe, ki je bila napolnjena s šrapneli v velikosti okoli enega centimetra. Moč eksplozivnega sredstva je bila ocenjena na med pet in sedem kilogrami TNT, skrito je bilo pod klopjo na zgoraj navedenem postajališču. V terorističnem napadu je izgubilo življenje 13 oseb, 161 je bilo ranjenih (GTD 2017a).

Terorizem, ki je sejal po Evropi v letu 2011 ni bil direktno povezan z islamističnimi skrajneži. Indirektno je bil. Predvsem zaradi radikalnega razmišljanja o katerem je govoril Breivik. Al Kajdo je zaradi svojega načina delovanja, mišljenja (ne z verskega vidika ampak iz vidika pranja možganov svojim pripadnikom) in razmišljanja koval v zvezde in jo več kot očitno tudi oponašal ob izpeljavi svojega terorističnega napada. O napadalcu v Minsku lahko le tuhtamo.

³¹ Preiskovalci so na postaji podzemne železnice opravili preiskavo in pridobili prstne odtise, ki so se ujeli s prstnimi odtisi pridobljenimi po napadu leta 2008 za katerega prav tako nihče ni prevzel odgovornosti.

V poročilu Te-Sat za leto 2011 (Europol 2012) je teroristična aktivnost opisana z naslednjimi številkami. Izvedenih napadov, ki so jih prijavile članice, je bilo 174. Niti eden izmed njih ni bil iz smeri religijskega terorizma – dejstvo, ki si ga v današnjem času praktično ne moramo predstavljati. Aretacij povezanih s terorizmom je bilo 484, obsojenih pa je bilo 316 oseb. Življenje je izgubilo 79 ljudi.

Smrtnost zaradi terorističnih napadov v Evropi v letu 2011 je bila višja kot je opisana v zgoraj navedenem poročilu. Napada na Norveškem in v Belorusiji sta terjala 90 življenj. Uporabljeno orožje je bilo v obeh primerih konvencionalno – Breivik je uporabil strelno orožje ter eksploziv, napad v Minsku je bil izveden samo z eksplozivnim sredstvom. Napada se ne oddaljujeta od splošno ustvarjene slike o tradicionalnem terorizmu (v obeh je bilo uporabljeno eksplozivno telo) z izjemo Breivikovega streljanja na otoku Utoya.

10. Leto 2012

Če je bilo leto 2011 relativno mirno na področju terorizma – nasploh religioznega, pa temu ni bilo tako v letu 2012. Boj proti terorizmu je postal prioriteta številka ena na varnostnem področju članic. Ne samo, da je bil terorizem latentna grožnja, bil je prisoten na področju članic EU. Vseprisotnost teroristične grožnje lahko pripišemo dvema dejavnikoma: 1. katastrofalna varnostna in politična situacija v Severni Afriki in na Bližnjem vzhodu, 2. prvič v raziskovalnem obdobju (2011 – 2016) je zaznan porast potovanj Evropejcev na področje Sirije z namenom udeleževanja v terorističnih aktivnostih (Europol 2013).

10.1. Potovanja na konfliktna območja

Kot sem že zgoraj navedla je Evropa doživela porast potovanj na konfliktna območja v letu 2012. Tovrstna potovanja so bila prisotna že prej, ko so na področja Afganistana, Pakistana, Somalije in Jemna potovali t.i. tuji borci. V letu 2012 je opaziti odklon do potovanj v ta področja in porast potovanj v Sirijo. Med drugim tudi zato, ker je potovanje na področje Sirije veliko lažje. Europol (2013), navaja da je področje Sirije veliko lažje dostopno in je vanj lažje pripotovati na ilegalne načine, kot pa zgoraj navedena področja, katera so relativno težje dostopna. Prav zaradi tega dejstva, v preteklosti ni bilo tako masovnega števila tujih borcev. Poleg tega pa ne smemo pozabiti na fenomen vsesplošne radikalizacije, ki se je začel odvijati v Evropi.

Sirija je postala, če se lahko tako izrazim, obljubljeni dežela za tuje borce. Temu priča tudi dejstvo o porastu aretacij³² Evropejcev, ki so bodisi potovali v Sirijo bodisi se iz nje vrnili. Med hišnimi preiskavami treh Nizozemcev, v mesecu novembru, so preiskovalci našli mnogo predmetov, ki jih je povezovalo s terorističnim udejstvovanjem in namenom potovanja v Sirijo. Poleg hladnega orožja (noži, meč in samostrel) so našli mnogo proteroristične propagande, nahrbtnike v katerih je bila spakirana osebna lastnina radikalistov in poslovilna pisma. Žalostno dejstvo je, da so takšni posamezniki stari med 18 in 24 leti.

Zdi se kot, da so organi pregona uspešno opravljali svoje delo pri zaustavljanju borcev ob morebitnih potovanjih na konflikta območja. Temu ni bilo tako, saj so kljub poostrenim nadzorom mnogi še vedno pripotovali v Sirijo. Nekateri izmed njih so izgubili svoje življenje med boji na bojišču, mnogi pa so se uspešno vrnili domov. In kaj pomenijo za evropsko varnost posamezniki, ki so se vrnili iz bojišč? Novo priložnost pri radikalizaciji novih enako mislečih posameznikov. Tuji borci v okolju svoje domovine Evropi predstavljajo ogromno varnostno grožnjo – poznajo taktike bojevanja, imajo izkušnje iz bojišč ter imajo vedenje in kontakte, ki priskrbijo nemoteno teroristično aktivnost znotraj EU.

Dovzeten zahodni človek za radikalizacijo je tako lahko postal, ne samo kreator napadov v domačem okolju, ampak se je lahko udeležil bojev na prvih bojnih linijah. V primeru preživetja je svoje znanje in izkušnje delil naprej z novo generacijo Evropskih radikalistov.

Največji preobrat v načinu delovanja evropskega terorizma je vse večja uporaba strelnega orožja. Ta porast je najvidnejši v religioznem terorizmu, a to še ne pomeni, da mu ostale smeri terorizma ne sledijo. Takšen, veliko bolj osebni, način terorističnega delovanja tako postaja vseobsežen.

V letu 2012 je po podatkih Europol (2013) v terorističnih napadih življenje izgubilo 17 oseb, članice so prijavile 219 terorističnih napadov, 537 oseb je bilo aretiranih na podlagi sumov izvajanja terorističnih aktivnosti, obsojenih je bilo 400 oseb. Noben izmed napadov ni bil večjih razsežnosti. Pojavil pa se je nov način delovanja terorizma na evropskih tleh – potovanja na

³² Posamezniki so bili aretirani na Nizozemskem, v Belgiji, Franciji in Veliki Britaniji.

konfliktna območja so Evropi vrnila izkušene borce (beri teroriste), ki bodo znanje delili naprej novim rodovom teroristov na evropskih tleh.

11. Leto 2013

Če so v prehodnem letu, 2012, postali borci na konfliktnih območjih varnostni problem, so v letu 2013 vedno večji varnosti problem začeli postajati borci, ki so se vrnilo nazaj na evropska tla. Potovanja na konfliktna območja so še vedno v porastu. Obljubljena destinacija ostaja Sirija. Teroristična grožnja tako postaja vedno bolj akutna in vsestranska. Na ozemlju članic EU postaja terorizem in obramba pred njim prioritetni varnosti problem, kar se kaže tudi na vse višjih številkah aretacij oseb, ki so bile povezane s terorizmom. Evropa je za teroriste postala zanimiva še iz treh različnih razlogov. Terorizmu služi kot finančna pomoč s strani mnogih simpatizerjev, kot logistična pomoč za izvajanje novih napadov (izvajajo jih domačini v lastnih domovinah), ter kot zavetje kamor se brez težav infiltrirajo bodoči napadalci. Zaradi specifičnega urjenja, ki ga bodoči borci pridobijo s strani ISIS in se vračajo v svoje države se vedno bolj uveljavlja nov način delovanja, ki bo v naslednjih letih močno pretresal evropsko celino (Europol 2014).

11.1. London, 22. maj 2013

Pri opisovanju teroristične aktivnosti v Evropi v letu 2013 opazimo, da so muslimanski verski skrajneži izvedli en napad v Londonu. Pri napadu je šlo za t.i. maščevanje oko za oko, kot ga je v videoposnetku opisal eden izmed napadalcev. Dva napadalca, oba muslimanska verska skrajneža sta z mačetami in mesarskimi noži napadla pripadnika britanske vojske³³ in ga na mestu napada tudi ubila (GTD 2017d). Napadalec je dejal, da je bilo dejanje pravično, saj zaradi britanskih vojakov vsak dan umre na stotine muslimanov ter, da je napad storil zaradi volje Alaha pri katerem je tudi prisegel, da jih nikoli ne bodo prenehali napadati. Obžalovanje je izrazil le ob dejstvu, da so napad videle tudi nekatere ženske, čeprav po napadalčevih besedah tovrstne prizore muslimanske ženske gledajo pred svojimi očmi vsak dan. Ob prihodu policije na kraj dogodka so oba napadalca ustrelili (Dodd 2013).

Življenje je v terorističnih napadih v članicah EU leta 2013 izgubilo 7 oseb. Članice so skupaj zabeležile 152 terorističnih napadov ter izvedle 535 aretacij v povezavi s terorizmom. Imed aretiranih je bilo obsojenih 313 oseb (Europol 2014). V opisanem napadu je življenje izgubila

³³ V času napada ni bil oblečen v vojaško uniformo.

ena oseba, če ne štejemo kasnejše smrti obeh napadalcev (ubita sta bila s strani policije). Napad je bil izveden na precej barbarski način. Napadalca sta žrtev brutalno napadla neposredno z uporabo hladnega orožja z namenom maščevanja izgubljenih življenj v domovini zaradi interveniranja Velike Britanije v vojni proti terorizmu.

12. Leto 2014

Največji teroristični napad se je zgodil 24. Maja v Bruslju. O napadu nekaj več kasneje. Ob uvodnih besedah in definiciji prostora, ki ga v diplomski nalogi smatram za evropskega sem omenila, da zaradi kompleksnosti situacije v Ukrajini le te ne bom umeščala med preučevane države. Ker pa ne želim, da bi bile žrtve terorizma preslišane in pozabljene se bom na kratko ustavila pri enem izmed terorističnih napadov v Ukrajini. Pri dojemanju in procesiranju terorizma imajo veliko vlogo množični mediji, ki skrbijo za informiranost širše javnosti. Pri njih se občuti močna sla po evropocentrizmu, saj Evropo vidijo tako kakršno preučujem jaz v diplomski nalogi. Za množična občila je Ukrajina nekje daleč stran, vse dokler se ni zgodil naslednji teroristični napad³⁴.

Europol (2015) je v svojem letnem terorističnem poročilu tokrat zadnjič uporabil termin religiozni terorizem³⁵. Religiozni terorizem je postal varnostna grožnja številka ena. Za majhno število napadov gre zasluga predvsem obveščevalnim službam ter organom pregona članic EU. Vse večja grožnja še vedno postajajo borci, ki se borijo na tujih tleh. Evropa je v letu 2014 prvič občutila terorističen napad s strani borca, ki se je vrnil iz bojev v konfliktnih območjih.

12.1. Hrabove, 17. julij 2014

V Ukrajinskem mestu Hrabove³⁶ je bil 17. Julija izveden bombni napad, ki je ubil 298 ljudi³⁷. Odgovornost za napad je prevzela samooklicana ljudska republika Doneck. Tragičnost napada za zahodni svet je ta, da je bilo za namen napada sestreljeno potniško letalo, preživelih ni bilo. Potniško letalo je pripadalo letalski družbi Malaysia Airlines³⁸ in je potovalo iz Amsterdama v

³⁴ Slab mesec pred napadom je v napadu na letališče v Donetsku izgubil življenje 201 človek.

³⁵ V poročilu za leto 2015 ga je zamenjal termin džihadistični terorizem.

³⁶ Mesto Hrabove se navaja kot kraj napada, ker so okoli njega našli razbitine strmoglavljenega letala.

³⁷ Ob preračunanju števila vseh žrtev večjih terorističnih napadov v Evropi med letoma 2011 in 2016 je v primerjavi z Evropo v napadu v Ukrajini umrlo 66% vseh žrtev terorizma v Evropi. Ekstremistične skupine v Ukrajini, ki jih vodi oblast samooklicanih ljudskih republik so v enem samem bombnem napadu ubile 66% vseh žrtev za katere je ekstremistični terorizem v Evropi potreboval 8 napadov (napadi, ki so sestavljeni iz več posameznih napadov so smatrani kot en napad).

³⁸ To potniško letalo je bilo že drugo, ki ga je letalska družba izgubila v letu 2014. Prvi primer je bil 8. marca, ko je letalo izginilo nad oceanom.

Kuala Lumpur. Med spopadom, ki je potekal na tleh je stran samooklicane ljudske republike Doneck izstrelila raketo ruskega izvora Buk zemlja-zrak, ki je zadela potniško letalo približno 40 kilometrov stran od Ukrajinsko Ruske državne meje (BBC 2016a; GTD 2017g).

12.2. Bruselj, 24. maj 2014

Džihadističen napad, edini v letu 2014 pri katerem je umrlo več žrtev kot napadalec sam, se je zgodil 24. Maja v Bruslju. Med obiskom Judovskega muzeja je napadalec streljal na mimoidoče obiskovalce. Med žrtvami sta bila dva izraelska turista, en francoski ter muzejska uslužbenka. Napadalec je bil nekdanji borec ISIS na sirskih tleh. Po bojih se je vrnil v Evropo kjer je naprej sejal smrt. Med napadom je uporabil pištolo in jurišno puško AK-47. Odgovornost za napad je prevzela ISIS – ta napad je bil edini teroristični napad na tleh Evrope v letu 2014 za katerega je odgovornost prevzela ISIS (BBC 2014; GTD 2017f).

S strani džihadistov je bilo leto 2014 uvertura v precej krvave dni, ki jih bo doživljala Evropa. Belgija bo ponovno postala žrtev terorizma, še večja žrtev pa bo postala Francija.

Podatki Europol (2015) pričajo o precej manj žrtvah terorističnih napadov v letu 2014 kot jih je dejansko bilo, saj navaja le 4 smrtne žrtve terorizma. Članice EU so zabeležile 201 napad, izvedle 774 aretacij v povezavi s terorizmom ter obsodile 444 oseb. Realnost je veliko bolj temačna. Zaradi terorizma je na Evropskih tleh v dveh večjih terorističnih napadih sta življenje izgubili 302 osebi. Orožje, ki je bilo uporabljeno je bilo konvencionalno. V Bruslju je napadalec uporabil strelno orožje, medtem ko je bil v Ukrajini uporabljen protiletalski raketni sistem. Način delovanja je bil dokaj tradicionalen. Sestrelitev letala to potrjuje. Iz napadov v letu 2014 je razviden nov način delovanja evropskega terorizma, saj je napad v Bruslju izvedel nekdanji borec na konfliktnem območju.

13. Leto 2015

Leto 2015 je bilo v danem časovnem intervalu (2011-2016) najbolj krvavo leto v Evropi. Teroristični napadi so se vrstili eden za drugim, predvsem na področju Francije. V Franciji sta bila izvedena dva najbolj krvava teroristična napada v Evropi v letu 2015. Prvi se je odvijal v

začetku leta, natančneje 7. januarja, v prostorih častnika *Charlie Hebdo*, drugi pa proti koncu leta, 13. novembra. V obeh napadih skupaj je izgubilo življenje 148³⁹ ljudi.

Teroristične napade izvaja fanatična manjšina rojenih Evropejcev kateri poveljujejo teroristične celice iz Bližnjega vzhoda. Radikalizacija je v tem primeru izredno hitra in učinkovita. Ogromen poudarek dajejo teroristične organizacije na rekrutacijo žensk. Te so izredno dobro izurjene v ravnanjem z orožjem. Njihova največja moč je sposobnost reprodukcije – rojevajo ISIS otroke. Te otroci so mnogokrat prikazani v pro-teroristični propagandi, kjer so prikazani kot naslednja generacija teroristov. Ženske se v napadih uporabljajo kot samomorilske napadalke (Europol 2016). Primer terorističnih otrok je tudi devetletni Mohamed, ki je pribežal v iraški Mosul. Ko ga je zdravnik vprašal kaj želi biti ko odraste, ga je deček šokiral z odgovorom. Želel je postati ostrostrelec (Chulov in Rizk 2017).

13.1. Pariz, 7. januar 2015

Prostori satiričnega častnika *Charlie Hebdo* so bili 7. Januarja 2015 polni terorističnega nasilja. Dva napadalca sta s strelnim orožjem sejala smrt zunaj in znotraj stavbe častnika. Zunaj sta pobijala varnostnike, znotraj urednike in novinarje. Po končanem napadu sta napadalca zapustila stavbo in streljala na policijska vozila, ki so jima prihajala nasproti. V tej sekvenci terorističnega napada je bil ubit en policist. Med pobegom sta napadalca ugrabila dve vozili, prvo sta le nekaj ulic stran od stavbe častnika zapustila, z drugim sta pobegnila. Kasneje so napadalca identificirali kot brata Kouachi. Teroristično skupino, ki je stala za napadom znamo identificirati, saj je kmalu po napadu prevzela odgovornost. Teroristični napad je izvedla Al Kajda arabskega polotoka⁴⁰. Uporabljeno orožje je bilo dveh tipov – strelno orožje in eksplozivna sredstva. Uporabljeno strelno orožje je bila ročna pištola in jurišna puška AK-47, eksplozivno sredstvo pa raketomet. Življenje je izgubilo 12 ljudi, prav tako jih je bilo 12 poškodovanih (BBC 2015a; GTD 2017i).

13.2. Pariz, 13. november 2015

Večji napad, največji teroristični napad v Evropi v letu 2015, se je odvijal na petek 13. novembra. Če verjamemo v vraževerje je bil datum za teroristični napad več kot popoln. Napad

³⁹ Za primerjavo žtev terorizma, ki jih Evropa pozablja naj omenim žrtve terorističnega napada, ki se je istega leta zgodil v Ukrajini. Napad je bil izveden 10. avgusta s strani samooklicane Donetske ljudske republike. Ubitih je bilo 143 ljudi.

⁴⁰ AQAP – Al-Qaida in the Arabian Peninsula.

je bil skrbno izdelan in je bil eden izmed zadnjih večjih sofisticiranih terorističnih napadov v Evropi. Na terorističen napad moramo gledati kot na celoto sestavljeno iz osmih delov⁴¹. Zanj je prevzela odgovornost Islamska država. Sekvenčno sofisticiran teroristični napad je bil izveden v le tridesetih minutah na osmih različnih lokacijah v Parizu. Ob 21:20 po lokalnem času je najprej odjeknila eksplozija pred stadionom v Saint Denisu (GTD 2017j), kjer je potekala prijateljska nogometna tekma med Francijo in Nemčijo⁴². V eksploziji sta življenje izgubili dve osebi, civilist in (samomorilski) napadalec sam. Napadalec je imel oblečen jopič poln razstreliva. Naslednji del napada je bil izveden slabih pet minut kasneje in okoli pet kilometrov zračne oddaljenosti stran od stadiona. Napadalci so se peljali mimo dveh restavracij⁴³, ko so pričeli s streljanjem. Streljali so z jurišnimi puškami AK-47 s katerimi so ubili 15 ljudi in jih vsaj 10 ranili. Preživeli so trdili, da jim je ob zvoku streljanja najprej prešinila misel na nekoga, ki meče petarde. Šele kasneje so dojeli kaj se zares dogaja ter, da napadalci streljajo iz avtomobila nanje. Avtomobil je črne barve in znamke Seat. V napadu na restavraciji je bilo izstreljenih okoli 100 nabojev (BBC 2015b). Deset minut po prvi eksploziji, ki je odjeknila pred stadionom, odjekne druga. Prav tako jo je povzročil samomorilski napadalec. Tokrat žrtev ni, z izjemo napadalca samega. Le nekaj minut po drugi eksploziji pred stadionom, teroristi ponovno napadejo pred še eno restavracijo⁴⁴, ki se nahaja le nekaj ulic stran od predhodno napadenih restavracij. Priče ponovno poročajo o črnem Seatu iz katerega so napadalci streljali na ljudi v restavraciji. Tokrat življenje izgubi 5 oseb. Napadalci so na svojem grozljivem terorističnem napadu opustošili še dve restavraciji⁴⁵, ki ležita južneje od prej napadenih restavracij. Mimo prve restavracije so se napadalci ponovno pripeljali s črnim avtomobilom znamke Seat. Dva napadalca sta izstopila iz avtomobila in se premaknila na zunanjo teraso restavracije kjer sta začela streljati. Po besedah očividcev so na stranke restavracije in na mimoidoče streljali okoli tri minute. V tem delu napada je bilo ubitih 19 ljudi, 9 jih je bilo v kritičnem stanju. Skupno število poškodovanih je bilo 26. V naslednji restavraciji se je razstrelil samomorilski napadalec. Ranil je 18 ljudi, edina žrtev tega dela napada je bil napadalec sam. Do konca terorističnega napada v Parizu manjkata še dva napada.

⁴¹ Napad je razdeljen na osem sekvenc.

⁴² Gledalec nogometne tekme je bil tudi takratni francoski predsednik Francois Hollande.

⁴³ Le Carillon in Le Petit Cambodge.

⁴⁴ Cafe Bonne Biere.

⁴⁵ La Belle Equipe bar in Le Comptoir Voltaire.

Začela bom z zadnjim dejanjem⁴⁶ (GTD 2017l), ki je bila zadnja, tretja, eksplozija pred stadionom. Samomorilski napadalec se je razstrelil nedaleč stran od stadiona. Ranil je 34 ljudi, edina žrtev je bil napadalec sam. Najbolj krvavo dejanje terorističnega napada, ki je zahtevalo 93 življenj se je odvijalo v koncertni dvorani Bataclan⁴⁷ kjer je imela koncert skupina *Angels of Death Metal* (GTD 2017k). Med 93 žrtvami so všteti trije samomorilski napadalci, ki so bili opremljeni z jopiči polnimi eksploziva. Trije oboroženi napadalci so vstopili v koncertno dvorano skozi glavni vhod. Pred dvorano so se z avtom znamke Volkswagen pripeljali okoli 21:40 ure po lokalnem času. Ob vstopu v dvorano so napadalci vzklikali gesla kot so »Alah je velik« in podobne reference v povezavi s Sirijo⁴⁸ in Irakom. Navzoče na koncertu so obkrožili, nakar so v njih začeli metati eksplozivna sredstva in začeli nanje streljati. V prostoru je zavladala vsesplošna panika – glasbeniki so uspeli pobegniti iz odra, obiskovalci so poskušali splezati na galerijo ali so se poskušali pred napadalci skriti, nekaterim je uspelo dvorano skozi stranske izhode zapustiti, spet drugi so poiskali bolj inovativne načine pobega. Ženska je skočila skozi okno iz tretjega nadstropja in preživela. Napadalci so bili v dvorani okoli dve uri preden so vanjo vdrle policijske enote. Medtem so imeli obiskovalce koncerta za talce. Ob vdoru sta dva napadalca sprožila svoja jopiča, tretjemu se je sprožil ob prejemu strelav s strani policije (The New York Times 2016). Strelno orožje uporabljeno v največjem pokolu napada je bilo prav tako AK-47.

Francijo je v treh urah ISIS popolnoma potolkel. Skoraj popolnoma je izvedel osem koordiniranih napadov, ki so rezultirali v izgubi 136⁴⁹ življenj. Načini delovanja, ki so bili uporabljeni so varirali od mimo vozečega streljanja do samomorilskih napadalec in zajemanja talcev. Uporabljeno strelno orožje je bila jurišna puška AK-47, eksplozivna sredstva pa so bila pripeta na jopiče, ki so jih nosili samomorilski napadalci. Oba večja teroristična napada, ki sta se na ozemlju Francije zgodila v letu 2015 štejemo pod religiozni terorizem.

Teroristični napad je sprožil globalno pokritost in še večjo ozaveščenost o terorizmu kot moderni in vseprisotni varnostni grožnji. Za razliko od ostalih terorističnih napadov v Evropi je bil napad 13. novembra sofisticiran in dobro premišljen.

⁴⁶ Zadnja eksplozija samomorilskega napadalca je bila izvedena ob 21:53 uri po lokalnem času.

⁴⁷ Dvorana Bataclan sprejme 1.500 obiskovalcev. Koncert ameriške glasbene skupine je bil razprodan.

⁴⁸ Priča je slišala enega izmed napadalec slišati kriviti takratnega francoskega predsednika Hollanda za interveniranje v Siriji (BBC 2015).

⁴⁹ V število žrtev je všteti šest samomorilskih napadalec.

Leto 2015 sta tako zaznamovala dva teroristična napada v francoski metropoli. Skupni imenovalc obeh napadov je strelno orožje. V prvem napadu na častnik Charlie Hebdo je bilo strelno orožje rdeča nit napada. V drugem napadu, ki je bil seštevek osmih posameznih napadov pa je bilo strelno orožje uporabljeno le delno. Trikrat pred stadionom je bil uporabljen eksploziv na samomorilskih pasovih, v dvorani Bataclan pa je bila uporabljena kombinacija obojega – strelno orožje in eksploziv na samomorilskih pasovih. Terorizem v Evropi v letu 2015 je postal oseben. Ob uporabi jurišnih pušk so napadalci zagotovo kakšni izmed žrtev zazrli v oči. Teroristi so pokazali, da za izvajanje napadov ne potrebujejo ugrabljenih letal ter avtomobilov in bomb. Potrebujejo le strelno orožje in pasove z eksplozivom. Uporaba slednjega je postala nova taktika terorizma v Evropi, saj je bilo tovrstno orožje prvič uporabljeno (Europol 2016). V letu 2015 je ob vse večjem in obsežnim begunskim valom v očeh laičnih Evropejcev terorist postal skoraj vsak begunec. Zaradi tega dejstva in eksplozije medijske pokritosti terorističnih napadov je terorizem v Evropi postal strah vzbujajoč in vsakdanji spremljevalec. V dveh večjih, opisanih, terorističnih napadih je življenje izgubilo 142 oseb (brez upoštevanja napadalcev, ki so izgubili življenja).

Europol (2016) navaja, da je v letu 2015 bilo v terorističnih napadih ubitih 151 oseb, izvedenih napadov je bilo 211. Aretacij v članicah EU v povezavi s terorizmom je prvič preseгло število 1000, bilo jih je 1077, od tega je bilo obsojenih 514 oseb.

14. Leto 2016

Zaradi ogromnega porasta terorističnih aktivnosti na področju EU v letu 2016 je v Europolu januarja istega leta začel delovati Europol Counter Terrorism Centre (ECTC). Center stremi k popolni ekspertizi na svojem področju in tako postaja vodilni protiteroristični center na področju Evrope. S svojim delovanjem prispeva k takojšnji operativni pomoči ob morebitnih terorističnih napadih. Izmed vidnejših aktivnosti ECTC naj omenim sledenju toka financ, uporabljenih v teroristične namene – teroristične skupine si s temi financami denimo kupujejo orožje s katerim izvršujejo napade (Europol 2017č).

Europol je v letu 2016 opazil vidno razliko na področju deseminacije informacij. Nikoli doslej ni bilo tako opazne delitve informacij o terorističnih dejavnostih med članicami kakor v letu 2016. Članice s povečanim sodelovanjem med seboj tako le še dokazujejo internacionalnost grožnje, ki jo povsod postavljajo na prvo mesto ogrožanja nacionalnih varnosti. Zakaj povečanje deseminacije informacij ravno v letu 2016? Ob takšnem vprašanju kaj hitro postane

jasno, da kooperacija in tesnejše prijateljstvo med članicami mogoče le ob tragičnih dogodkih, ki so v letu 2015 prizadeli Francijo.

V letu 2016 so se džihadistične grožnje in napadi le še stopnjevali ter prizadeli mnoge nedolžne ljudi na še bolj barbarske načine kot do sedaj. Eden izmed dejavnikov barbarskosti je priznavanje interpretacije izbranih delov religijskih tekstov, ki dajejo terorizmu legitimnost. Terorizem so izvajale tako skupine, kot posamezniki. Izvajalce delimo na dve kategoriji – pripadniki ISIS ter simpatizerji. Teroristične napade tako izvajajo dejanski, usposobljeni, teroristi kot tudi simpatizerji, ki so navdahnjeni s strani terorističnih skupin in le te posnemajo v znak predanosti. Tarče⁵⁰ džihadističnih teroristov so izbrane po ključu vrednot katere živijo ter simbolnega pomena infrastrukture. Vrednote zahodnega sveta so v mnogih primerih v navzkrižju z vrednotami Islamskega sveta. Simbolni pomen lokacij se izraža predvsem v mednarodnem pomenu. Bolj, ko ima infrastruktura oz. tarča višji mednarodni pomen, bolj bo napad na njo medijsko pokrit, kar rezultira v pozitivni teroristični propagandi za simpatizerje terorizma. Temna plat napadalec je ta, da mnogi niso priseljenci⁵¹ ampak so Evropejci z družinskimi koreninami na Bližnjem vzhodu ali v Severni Afriki. Napadalec, ki je Evropejec, mnogokrat izda svojo domovino, saj načrtuje in izvede teroristični napad proti svoji domovini zavoljo višjega, božjega cilja. Pri džihadistih je dovolj, da se med begunce, ki bežijo iz konfliktnih območij muslimanskih držav, pomeša le nekaj simpatizerjev. Zaradi slabih socialnih in ekonomskih razmer beguncev postaja ideologija ISIS vedno bolj privlačna zaradi statusa mučeništva in napadanje Islama s strani Zahoda⁵². Leto 2016 prvič beleži upad potovanj na konfliktna območja zavoljo udejstvovanja v vojni na strani ISIS. Zaradi tega je pa pričakovati priliv nekdanjih borcev nazaj v Evropo, v svoje domovine kjer bodo iskali in rekrutirali novo generacijo terorističnih bojnikov. Teroristične grožnje bodo tako le še eskalirale. Aretacij v povezavi s terorizmom je v članicah EU vedno več, kar nakazuje na dejstvo, da se EU v notranje pravnih redih uspešno bori proti teroristični grožnji (Europol 2017).

ISIS je v letu 2016 prevzel odgovornost za tri, največje, teroristične napade na tleh Evrope. Prvi se je zgodil 22. Marca v Bruslju (Belgija), drugi 14. Julija v Nici (Francija), tretji 19. Decembra v Berlinu. Vsi trije napadi skupaj so terjali življenja 135 oseb, ranjenih je bilo 751 oseb.

⁵⁰ Napadajo tako *soft targets* kot tudi *hard targets*.

⁵¹ Begunski val, ki se še odvija v Evropi naj ne bi stagniral. Pričakuje se, da bodo džihadisti ta val še naprej uporabljali za pot svojih bodočih napadalec v Evropo.

⁵² Nasilje se pojavlja tudi med begunci in etničnimi skupinami. Tega nasilja ne smatramo za terorizem.

14.1. Bruselj, 22. marec 2016

Prvi napad za katerega je prevzela odgovornost Islamska država se je odvijal v Bruslju 22. Marca 2016. Bruselj ima močno simboliko, če nanj gledamo skozi prizmo EU. Označimo ga lahko skorajda kot glavno mesto EU. Teroristični napad je bil sestavljen iz dveh posameznih napadov. Prvi, samomorilski napad, se je odvijal na Bruseljskem letališču v okolišju Zaventem ob 7:58 uri zjutraj po lokalnem času. Storilca sta eksploziji sprožila ob okencu za prijavo potnikov na lete. Eksploziva nista imela navezanega na jopiču. Imela sta ga skritega v kovčkih. Kemikalija iz katere sta bili sestavljeni eksplozivni sredstvi je aceton peroksid. Poleg eksploziva so bili v kovčkih tudi žebli, ki so služili kot šrapneli za dodatno povzročanje žrtev. Kovčka, ki sta ju imela napadalca s seboj, je razneslo. Po eksplozijah so pripadniki policijskih enot odkrili še tretji kovček, ki je vseboval enak eksploziv in žeblje. Eksplozivno sredstvo so uspešno dezaktivirali. V tem delu terorističnega napada je umrlo 18 ljudi, 135 je bilo ranjenih. Naslednji, drugi, del terorističnega napada je bil izveden slabo uro kasneje na postaji podzemne železnice Maelbek. Nahaja se v centru Bruslja blizu institucij EU⁵³ (institucije z močnim simbolnim pomenom). Eksplozivno sredstvo, vsebovalo je enako kemikalijo kot tisti uporabljeni na letališču, je bilo pripeto na storilca, ki je v času eksplozije bil v vagonu vlaka. Eksplozijo je sprožil potem ko se je vlak začel premikati, a še ni bil v cevi. Torej je eksplozija dosegla tudi osebe, ki so čakale na postajališču. V tem, drugem, delu napada je umrlo 17 ljudi, 135 je bilo ranjenih (BBC 2016c; GTD 2017m; GTD 2017n).

14.2. Nica, 14. julij 2016

Pripadniki ISIS, katera je prevzela odgovornost tudi za naslednji opisani napad, so 14. Julija 2016 Evropi prikazali nov način terorističnega delovanja. Teroristični napad, ki se je zgodil v Nici je bil izveden s pomočjo tovornega vozila, ki je zapeljalo v množico katera je proslavljala francoski nacionalni praznik, Dan Bastilje. Ko je bilo mesto zavito v temo noči, okoli 22:30 ure po lokalnem času, je po končani ognjemetni predstavi voznik zapeljal tovornjak v cono, ki je namenjena izključno samo pešcem. Pred trkom z množico je po opisovanju prič napadalec vozilo upravljal nenavadno – po sosednjih ulicah je drvel in močno zaviral ter takšno početje ponavljal približno pol ure pred izvedbo napada. Napadalec kljub strelom policije vozila ni

⁵³ V oddaljenosti le nekaj deset metrov od postajališča podzemne železnice se nahajajo Evropski parlament, prostori Evropske komisije, prostori Evropskega sveta ter prostori Sveta Evrope.

ustavil. Ravno nasprotno, napadalec je pospešil vozilo in s polno hitrostjo zapeljal v nič hudega slutečo množico⁵⁴. Ko so policijske enote le zaustavile napadalčevo vozilo je ta začel na njih streljati (BBC 2016č). Pri sebi je imel ročno strelno orožje in imitacije pištole, dveh pušk in granate. V napadu je življenje izgubilo vključno z napadalcem 87⁵⁵ ljudi, ranjenih je bilo okoli 433 oseb. Tovorno vozilo, ki je bilo uporabljeno v terorističnem napadu med vožnjo ni prevažalo eksplozivnih sredstev, ki bi ga lahko spremenila v avtomobil-bombo. Namen uporabe vozila je bil kristalno jasen (GTD 2017o).

14.3. Berlin, 19. december 2016

Zadnji, tretji, napad za katerega je bila prevzeta odgovornost s strani ISIS je bil v Berlinu in se je odvijal v Berlinu na dan 19. Decembra. Mnogi so se tistega ponedeljka zvečer odpravili na berlinski božični sejem⁵⁶ nakar je ob 20:14 uri po lokalnem času mednje zapeljal tovornjak. Za razliko od napada v Nici slabih pet mesecev prej, ko je napadalec vijugal med množico na razdalji skoraj dveh kilometrov, je napadalec v Berlinu med množico vozil le okoli 80 metrov preden se je zaustavil in pobegnil. Po pregledu tovornjaka so na sopotnikovem sedežu odkrili njegovega lastnika. Poljak je bil ubit s strelnim orožjem, ki na kraju zločina ni bilo najdeno. Napadalca so policisti po kratkem pobegu našli in aretirali. V napadu je umrlo 12 ljudi. Poleg teh dvanajstih žrtev moramo zraven šteti tudi ubitega voznika tovornjaka⁵⁷, torej je bilo vseh žrtev napada v Berlinu 13. Ranjenih je bilo 48 ljudi. Drugič v enem letu je bil teroristični napad izveden z vozilom, ki ni bilo opremljeno z eksplozivnimi sredstvi, ampak je bilo sredstvo nasilja vozilo samo (BBC 2016b: GTD 2017p).

Teroristični način delovanja se je v letu 2016 popolnoma spremenil. Za izveden napad kar naenkrat napadalci ne potrebujejo ogromne količine eksploziva (če vzamemo primer napadov z vozili). Vse kar morajo napadalci vedeti je kako se vozi vozilo. Sofisticiranost je izginila. S tovrstnim načinom delovanja terorizem postaja vedno bolj barbarski in vedno bolj strah vzbujač. Kar naenkrat žrtev terorističnega napada ne potrebuje letalske vozovnice ampak prosto popoldne za sprehod po mestu.

⁵⁴ Vožnja med množico ljudi se je odvijala na razdalji okoli dveh kilometrov, saj je napadalec vijugal med množico in med cestiščem.

⁵⁵ Deset izmed žrtev je bilo otrok in najstnikov, tri žrtve so poškodbane podlegle v bolnišnici in ne na kraju dogodka – so vštete v skupno število žrtev.

⁵⁶ Na trgu Breitscheidplatz.

⁵⁷ Direktno ga kot žrtev ne moramo povezati s terorističnim napadom, saj je življenje izgubil v sami pripravi napada in ne ob dejanskem dogodku. Tudi GTD šteje njegov umor za svoj incident, ki je bil povezan s terorističnim napadom.

Članice EU so v letu 2016 zabeležile 142 smrtnih žrtev terorizma ter 142 terorističnih napadov. Aretacije povezane s terorizmom so bile še vedno nad številom 1000, izvršeni sta bili 1002 aretaciji od tega je bilo obsojenih 508 oseb (Europol 2017č).

15. Trendi

Ob povzetku izvedenih terorističnih napadov je mogoče izluščiti trende, ki so spremljali teroristične načine delovanja v raziskovanem časovnem obdobju na tleh Evrope. Izstopajoči trendi teroristične aktivnosti so izbira orožja, pogostost napadov in smrtonosnost izvedenih terorističnih napadov.

Orožje, ki so ga teroristi uporabljali v raziskovanem obdobju je izjemno raznoliko. V letu 2011 je bilo opaženo strelno orožje ter eksplozivna sredstva, v letu 2012 ni bil izveden noben večji napad, v letu 2013 je napadalec uporabil hladno orožje, v letu 2014 so s pomočjo raketnega sistema zemlja-zrak sestrelili letalo, napadalec v Bruslju je uporabljal strelno orožje, v letu 2015 je bilo uporabljeno strelno orožje ter eksplozivna sredstva pritrjena na samomorilske pasove, v letu 2016 je so bila uporabljena eksplozivna sredstva pritrjena na samomorilske pasove in prvič so bila kot orožje uporabljena neoborožena vozila.

Pogostost napadov se vse od leta 2013 stopnjuje. V letu 2011 sta bila teroristična napada dva, v letu 2012 pa ni bilo nobenega večjega. V letu 2013 se prvič opazi vse večje število džihadističnih ekstremistov, ki stremijo k izvajanju terorističnih napadov. Napad v Londonu leta 2013 poda nekakšno uverturo v vse pogostejše in vedno bolj krvave teroristične napade. Pomnite besede, ki jih je izrekel napadalec. V letu 2014 je bil džihadističen napad eden, drugi napad v istem letu ni bil plod religioznega terorizma. Krvava morija v Evropi se je pričela z letom 2015 z dvema napadoma in se je nadaljevala v letu 2016 s tremi napadi.

Smrtonosnost izvedenih napadov je v letu 2014 dosegla vrhunec, ko je v povprečju umrlo 151 oseb na teroristični napad. Po letu 2014 to povprečje pada. Leta 2015 je umrlo 71 oseb na teroristični napad, leta 2017 45 oseb. Pred letom 2014 vidimo rahel padec števila žrtev, saj je v letu 2013 v povprečju izgubila življenje 1 oseba, leta 2012 nobena. Drugače je s številom žrtev v letu 2011 v katerem je življenje v povprečju izgubilo 45 oseb na terorističen napad.

15.1. Trendi za prihodnost

Ob povzetku večjih terorističnih napadov v Evropi med letoma 2011 in 2016 je mogoče predvidevati teroristične načine delovanja v prihodnjih letih. Spodnja razpredelnica povzema opisane napade v Evropi in nakazuje dva izstopajoča faktorja. Prvi faktor kaže na to, da večje teroristične napade izvršujejo teroristične skupine, ki prakticirajo verski terorizem. Na primeru diplomskega dela je to radikalni muslimanski oz. džihadističen terorizem. Kot izvajalec prednjači ISIS, gostota njihovih napadov je opazna v drugi polovici preučevanega obdobja. Drugi faktor pa pokaže vedno bolj nekonvencionalne⁵⁸ metode izvajanja terorističnih napadov. Sofisticirana napada sta bila v preučevanem obdobju le dva (Minsk leta 2011 ter Pariz novembra 2015). Ostali napadi so bili impulzivni.

Tabela 15.1: Pregled opisanih terorističnih napadov v diplomskem delu.

LETO NAPADA	NAPADALEC	NAPADEN SUBJEKT	UPORABLJENE METODE
2011	Anders Breivik	Norveška	Bombni napad na vladno poslopje, streljanje na civilno prebivalstvo
2011	Neznan	Belorusija	Bombni napad na postajališču javnega prometa
2013	Muslimanski verski skrajneži	Velika Britanija	Napad pripadnika oboroženih sil s hladnim orožjem
2014	Samooklicana ljudska republika Doneck	Malaysia Airlines	Sestrelitev letala z raketnim sistemom zemlja-zrak
2014	ISIS	Belgija	Streljanje z AK 47 na simboličnem mestu mimoideče civilno prebivalstvo
2015	AQAP	Francija	Bombni napad, streljanje z AK 47 na novinarje satiričnega častnika
2015	ISIS	Francija	Samomorilski bombni napadi, streljanje z AK 47
2016	ISIS	Belgija	Samomorilski bombni napadi na letališču ter na postajališču javnega prometa blizu institucij EU

⁵⁸ Med konvencionalne metode štejem sofisticirane napade ter samomorilski bombardiranja.

2016	ISIS	Francija	Vožnja neoboroženega vozila med civilnim prebivalstvom
2016	ISIS	Nemčija	Vožnja neoboroženega vozila med civilnim prebivalstvom

Trendi za prihodnost nakazujejo na porast ter popolno prevlado napadov s strani džihadističnih skupin. Metode uporabljene v napadih bodo vedno bolj vsakdanje in nepredvidljive ter zaradi tega tudi težko zaustavljive. Najlepši prikaz te trditve je način delovanja, ki uporablja neoborožena vozila kot sredstvo ubijanja s katerim se napadalec vozi med nič hudega slutečo množico. Nevarnost v prihodnje bodo vsa mesta simbolnega pomena z večjo koncentracijo ljudi. Simbolnega pomena bodisi kot večja mesta v državah, ki sodelujejo v koaliciji, ki se bori proti ISIS v Siriji bodisi institucije organizacij kot je EU in NATO. Strelno orožje in eksplozivna telesa bodo postavljeni na stranski tir, saj bo glede na zadnje leto v raziskovalnem obdobju vedno več uporabe neoboroženih vozil. Zadnje leto v raziskovanem časovnem obdobju, 2016, je bilo številčno najbolj obremenjeno s terorističnimi napadi kar nakazuje, da se bo trend pogostosti terorističnih napadov na tleh Evrope v prihodnosti stopnjeval. Smrtonosnost terorističnih napadov bo stagnirala oz. bo padala zaradi uvedbe mnogih poostrenih varnostnih ukrepov z namenom večje zaščite civilnega prebivalstva.

16. Zaključek

V metodološkem okvirju diplomskega dela sem zastavila tri hipoteze, ki sem jih tekom diplomskega dela poskušala potrditi ali ovreči.

Hipotezo, *uporaba konvencionalnega orožja je pogoj za uspešno izvedbo terorističnega napada*, zavračam. Primeri, ki nakazujejo zavrnitev te hipoteze se skrivajo v letih 2013 in 2016. V letu 2013 je bil teroristični napad izveden samo s hladnim orožjem, medtem ko sta dva napada v letu 2016 prikazala popolnoma nov način delovanja in sta za orožje uporabila neoborožena prevozna sredstva. Kombi in tovornjak sta bila orožje sama po sebi, saj njun primarni namen ni bil prevažanje ogromne količine eksploziva ampak je bil ubiti čim več ljudi med vožnjo po ulicah polnih pešcev, ki proslavljajo bodisi nacionalni praznik bodisi prihod Božiča.

Hipotezo, *teroristični napadi so, kljub uporabi vedno manj tradicionalnih terorističnih metod (ugrabitve letal, avtomobili bombe, samomorilski napadi, ipd.), vedno bolj smrtonosni, zavračam.* Če iz enačbe o smrtonosnosti terorističnih napadov izvzamemo sestreljeno letalo, ker le to ni bilo sestreljeno s strani džihadističnih oz. drugih islamskih skrajnežev, se vidi, da je bil drugi najbolj krvavi teroristični napad v Evropi v izbranem časovnem obdobju v Nici leta 2016. Smrtnost drugega terorističnega napada, kjer je bilo uporabljeno vozilo, ki ga lahko štejemo med ne tradicionalne metode, se postavlja ob bok napadu v Parizu leta 2015 ter Minsku leta 2011. Še vedno prednjačijo napadi izvedeni na tradicionalne teroristične načine, ki vsebujejo uporabo strelnega orožja ter eksplozivnih sredstev. V primeru, da bi se teroristični načini delovanja videni v letu 2016 ponavljali skozi celotno obdobje, bi hipotezo potrdila.

Hipotezo, *način delovanja evropskega terorizma dovoljuje vse pogostejše izvajanje napadov,* potrjujem. Vse pogostejše napade dovoljuje zaradi novih načinov delovanja. Tekom diplomskega dela se vidijo novi načini kot so potovanja na konfliktna območja in kasnejše vračanje izurjenih borcev, ki izvajajo terorizem na domačih tleh ter uporaba vozil kot orožja za izvajanje terorističnih napadov. Torej imamo izurjene teroriste razškropljene po celotni Evropi, za izvajanje napadov pa potrebujejo le še neoboroženo vozilo. Tvrstnih napadov ni potrebno podrobno načrtovati ampak so predvsem impulzivni ter zaradi predznanja izvajalcev napadov težko predvidljivi s strani varnostnih služb.

Teroristični načini delovanja so se v zadnjih nekaj letih oz. bolje, v zadnjih nekaj napadih na teritoriju Evrope pokazali nov obraz. Obraz ne tako sofisticiranega terorizma kot smo ga do sedaj poznali. Velikanska sprememba v načinu delovanja se je začela odvijati v letu 2011, ko je bilo vodstvo Al Kajde eliminirano in so bile preostale celice primorane v drugačno razmišljanje o izvedbah bodočih napadov.

Preostale teroristične celice so začele z zunanjim izvajanjem terorističnih aktivnosti in so se infiltrirale v domove Evropejcev preko radikalizacije oseb, ki imajo bodisi težave z mentalnim zdravjem bodisi so dovzetni za manipulacijo. Mnogi so se odpravili boriti na bojišča v Sirijo in Irak medtem ko so mnogi radikalizirani borci ostali doma in načrtovali napade. Tuji borci na bojiščih ISIS so postajali vedno večja varnostna grožnja, saj so se vračali v domovine z namenom rekrutacije in mentorstva novih, bodočih, teroristov. Te teroristi bodo skupaj s svojimi mentorji opravljali teroristične napade v svojih domovinah.

Radikalizacija bodočih teroristov je tako potekala preko mentorjev, socialnih omrežij na spletu in preko medijskega poročanja o terorističnih napadih. Medijsko poročanje je ob vsakem terorističnem napadu masovno in traja več dni. Medtem ko mediji prikazujejo sliko terorizma le temu pomagajo. Neuke Evropejce preko poročanja ustrahujejo in terorizem prikazujejo kot dejanje, ki zmaguje v Evropi. Poleg ustrahovanja državljanov izvajajo masovni mediji brezplačno propagando terorizmu. Ker večkrat ponavljajo posnetke in fotografije na katerih so prikazani akterji, načini napada in posledice napada, v terorističnih očeh povečujejo to kriminalno dejanje.

Vse v povezavi s terorizmom je postalo še bolj surovo in nazadnjaško. Zdi se, kot da terorizem potuje nazaj v začetke svojega delovanja, v družbeno podzemlje. Ker si je zahodni svet tako zelo prizadeval končati terorizem, si je le nakopal še večje težave v povezavi z njim. Zaradi novega načina delovanja, ki je sedaj še bolj razvejano po celotni Evropi, je terorizem čez noč postal še večja grožnja ne samo nacionalnim varnostim evropskih držav ampak tudi mednarodni varnosti. Način delovanja postaja vedno bolj prvinski z namenom težjega odkrivanja novih terorističnih celic. Postaja barbarski. Sofisticirani napadi so postali preteklost. Eden izmed zadnjih je bil v Parizu novembra 2015. A tudi ta napad je bil v primerjavi z drugimi, preteklimi, napadi barbarski. Najvišjo stopnjo nazadnjaštva, če se lahko tako izrazim, je način delovanja doživel v letu 2016. Za izvršitev napada se ne potrebuje več strelnega orožja ali pa zapletenih eksplozivnih sredstev. Potrebuje se le vozilo in osnovno znanje upravljanja tega. Napada v Nici in Berlinu sta postala sinonim barbarskosti evropskega terorizma. Postavila sta mogočne trende za prihodnost, ki smo jih v Evropi v letu 2017 že občutili. Nazadnje v Barceloni, 17. avgusta, pred tem pa v Londonu 3. junija.

17. Literatura

1. BBC. 2014. *Brussels Jewish Museum killings: Suspect 'admitted attack'*, 1. junij. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-27654505> (10. avgust 2017).
2. --- 2015a. *Charlie Hebdo attack: Three days of terror*, 14. januar. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-30708237> (7. avgust 2017).
3. --- 2015b. *Paris attacks: What happened on the night*, 9. december. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34818994> (21. julij 2017).
4. --- 2016a. *MHI7 Ukraine plane crash: What we know*, 28. september. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-28357880> (3. avgust 2017).

5. --- 2016b. *Berlin lorry attack: What we know*, 24. December. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-38377428> (1. avgust 2017).
6. --- 2016c. *Brussels explosions: What we know about airport and metro attacks*, 9. april. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-35869985> (2. Avgust 2017).
7. --- 2016č. *Nice attack: What we know about the Bastille Day killings*, 19. avgust. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-36801671> (24. julij 2017).
8. Chulov, Martin in Salem Rizk. 2017. Children of Isis fighters face threat of Mosul revenge attacks. *The Guardian*, 26. julij. Dostopno prek: https://www.theguardian.com/world/2017/jul/26/orphans-of-isis-dangers-children-mosul-recaptured?CMP=fb_gu (26. julij 2017).
9. CNN. 2017. *Norway Terror Attacks Fast Facts*, 20. julij. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2013/09/26/world/europe/norway-terror-attacks/index.html> (7. avgust 2017).
10. Čuček, Janez. 1981. *Terorizem*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
11. DOD Dictionary of Military and Associated Terms. 2017. *Terrorism*. Dostopno prek: http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/dictionary.pdf (30. julij 2017).
12. Dodd, Vikram. 2013. Man killed in deadly terror attack in London street. *The Guardian*, 22. maj. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/uk/2013/may/22/police-respond-serious-incident-woolwich> (12. avgust 2017).
13. Encyclopedia Britannica. 2017. *War on terrorism*. Dostopno prek: <https://www.britannica.com/topic/war-on-terrorism> (7. avgust 2017).
14. European Parliament. 2015. *Understanding definitions of terrorism*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2015/571320/EPRS_ATA%282015%29571320_EN.pdf (22. julij 2017).
15. Europol. 2012. *Te-Sat 2012: Eu Terrorism Situation And Trend Report*. Dostopno prek: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2012-eu-terrorism-situation-and-trend-report> (28. marec 2017).
16. --- 2013. *Te-Sat 2013: Eu Terrorism Situation And Trend Report*. Dostopno prek: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2013-eu-terrorism-situation-and-trend-report> (27. marec 2017).
17. --- 2014. *Te-Sat 2014: Eu Terrorism Situation And Trend Report*. Dostopno prek: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2014-eu-terrorism-situation-and-trend-report> (27. marec 2017).

18. --- 2015. *European Union Terrorism Situation And Trend Report 2015*. Dostopno prek: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2015> (20. marec 2017).
19. --- 2016. *European Union Terrorism Situation And Trend Report (Te-Sat) 2016*. Dostopno prek: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2016> (7. marec 2017).
20. --- 2017a. *About Europol*. Dostopno prek: <https://www.europol.europa.eu/about-europol> (22. julij 2017).
21. --- 2017b. *Crime Areas*. Dostopno prek: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas> (22. julij 2017).
22. --- 2017c. *EU Terrorism Situation & Trend Report (Te-Sat)*. Dostopno prek: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report> (23. julij 2017).
23. --- 2017č. *EU Terrorism Situation And Trend Report (Te-Sat) 2017*. Dostopno prek: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2017> (31. julij 2017).
24. FBI. 2017. *Terrorism*. Dostopno prek: <https://www.fbi.gov/investigate/terrorism> (30. julij 2017).
25. Freedland, Jonathan. 2012. Anders Breivik is a terrorist, so we should treat him like one. *The Guardian*, 20. april. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2012/apr/20/breivik-terrorist-like-al-qaida> (6. avgust 2017)
26. German, Mike. 2007. *Thinking Like a Terrorist : Insights of a Former FBI Undercover Agent*. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/ebookviewer/ebook/bmxLYmtfXzM4ODY3MF9fQU41?sid=b6732d58-f29a-4f86-8532-9d1517723134@sessionmgr101&vid=1&format=EB&rid=1> (23. julij 2017).
27. GTD. 2017a. *Incident summary 201104110001*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201104110001> (4. avgust 2017).
28. --- 2017b. *Incident summary 201107220011*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201107220011> (4. avgust 2017).
29. --- 2017c. *Incident summary 201107220012*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201107220012> (4. avgust 2017).
30. --- 2017č. *Incident summary 201301190013*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201301190013> (6. avgust 2017).

31. --- 2017d. *Incident summary 201305220004*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201305220004> (5. avgust 2017).
32. --- 2017e. *Incident summary 201311030037*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201311030037> (6. avgust 2017).
33. --- 2017f. *Incident summary 2017f*. 201405240153. <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201405240153> (9. avgust 2017).
34. --- 2017g. *Incident summary 201407170031*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201407170031> (10. avgust 2017).
35. --- 2017h. *Incident summary 201411240034*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201411240034> (3. avgust 2017).
36. --- 2017i. *Incident summary 201501070001*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201501070001> (27. julij 2017).
37. --- 2017j. *Incident summary 201511130002*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201511130002> (7. avgust 2017).
38. --- 2017k. *Incident summary 201511130008*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201511130008> (7. avgust 2017).
39. --- 2017l. *Incident summary 201511130009*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201511130009> (7. avgust 2017).
40. --- 2017m. *Incident summary 201603220001*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201603220001> (8. avgust 2017).
41. --- 2017n. *Incident summary 201603220002*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201603220002> (8. avgust 2017).
42. --- 2017o. *Incident summary 201607140001*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201607140001> (3. avgust 2017).
43. --- 2017p. *Incident summary 201612190002*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201612190002> (9. avgust 2017).
44. --- 2017r. Advanced Search. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/> (3. avgust 2017).
45. --- 2017s. *Data Collection Methodology*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/using-gtd/> (3. avgust 2017).
46. --- 2017š. *Frequently Asked Questions*. Dostopno prek: <https://www.start.umd.edu/gtd/faq/> (2. avgust 2017).
47. Internet Encyclopedia of Philosophy. 2017. *Nihilism*. Dostopno prek: <http://www.iep.utm.edu/nihilism/> (1. avgust 2017).

48. Ivanuša, Teodora, Iztok Podbregar, Marjan Tušak, Samo Pečan, Renato Eržen, Štefan Pintarič, Rado Janša, Damijan Škrk, Andrej Ostreman, Anton Gradišček ml. in Anton Gradišček. 2008. *Terorizem in jedrska, radiološka, kemična ter biološka obramba*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
49. Kocjančič, Klemen in Iztok Prezelj. 2015. Islamistični terorizem in zloraba verskih načel ter dogem. *Varstvoslovje: revija za teorijo in prakso varstvoslovja* 17 (3): 297–317. Dostopno prek: https://www.fvv.um.si/rv/arhiv/2015-3/01_Kocjancic_Prezelj_rV_2015-3.pdf (3. avgust 2017).
50. Martin, Gus. 2006. *Understanding Terrorism Challenges, Perspectives, and Issues*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
51. Martin, Gus. 2008. *Essentials of Terrorism Concepts and Controversies*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
52. Merriam-Webster. 2017. *Zealot*. Dostopno prek: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/zealot> (10. avgust 2017).
53. Mills, Michael J., Owen B. Toon, Julia Lee Tylor in Alan Robock. 2014. *Multidecadal global cooling and unprecedented ozone loss following a regional nuclear conflict*. Dostopno prek: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/2013EF000205/full> (22. maj 2017).
54. Pavlič, Darja, Tone Smolej, Mateja Pezdirc Bartol, Klemen Lah, Bernarda Lenaršič, Janja Perko. 2011. *Berilo 3*. Ljubljana: Mladinska knjiga založba.
55. *Priročni Latinsko-Slovenski slovar*. 2003. Ljubljana: DZS.
56. Schmid, Alex P. 2012. The Revised Academic Consensus Definition of Terrorism. *Perspectives on Terrorism* 6 (2). Dostopno prek: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/schmid-terrorism-definition/html> (8. julij 2017).
57. SSKJ. 2015a. *Radikalen*. Dostopno prek: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=radikalen&hs=1 (19. julij 2017).
58. --- 2015b. *Terorizem*. Dostopno prek: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=terorizem&hs=1 (19. julij 2017).
59. START. 2017a. *About START*. Dostopno prek: <http://www.start.umd.edu/about/about-start> (29. julij 2017).
60. --- 2017b. *Mission and Vision*. Dostopno prek: <http://www.start.umd.edu/about/mission-and-vision> (29. julij 2017).

61. The New York Times. 2016. *Three Hours of Terror in Paris, Moment by Moment*, 9. november. Dostopno prek: <https://www.nytimes.com/interactive/2015/11/13/world/europe/paris-shooting-attacks.html> (21. julij 2017).